

VERSLAG VAN DE OPENBARE VERGADERING VAN DE GEMEENTE DORDRECHT - DORDTSE DINSDAG D.D. 17 SEPTEMBER 2024

Vergaderzaal 5 - Adriaan van Blijenburg

- 1. Agenderingsverzoek college: Raadsinformatiebrief over Vervolg - voortgang traject op weg naar de Perspectiefnota 2026 - Raadsinformatiebrief**
- 2. Raadsinformatiebrief over Aanvullende informatie naar aanleiding van vragen over participatieproces - Raadsinformatiebrief**

Voorzitter: Mevrouw Kruger

Raadsgriffier: De heer Den Boer

Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Mevr. Boom (VVD)

Dhr. Bootsman (GroenLinks)

Mevr. De Heer (Forum voor Democratie)

Dhr. Droog (ChristenUnie/SGP)

Dhr. Gundogdu (Op Ons Eiland)

Dhr. In 't Veld (VSP)

Dhr. Katif (Beter Voor Dordt)

Mevr. Koene (Gewoon Dordt)

Dhr. Van der Meer (GroenLinks)

Dhr. Safranti (DENK Dordrecht)

Mevr. Schnabel (Partij van de Arbeid)

Dhr. Van der Spoel (Fractie van der Spoel)

Mevr. Van Vugt (CDA)

Dhr. Venderbos-Lambinon (Partij voor de Dieren)

Overige insprekers

Dhr. Barneveld (Business controller)

Dhr. Van Genderen (projectleider ombuigingen)

Dhr. Khossravi (Adviesbureau Berenschot)

Mevr. Scheelbeek (Onderzoekcentrum Drechtsteden)

Portefeuillehouders: wethouder C. van Benschop

De voorzitter: Goede avond allemaal. Ik ga toch maar beginnen. Volgens mij is het klokslag of nog een paar tellen ervoor of misschien al een paar tellen daarna, welkom iedereen aan tafel, commissieleden, raadsleden, bij de vergadering traject Perspectiefnota 2026 kennissessie bouwstenen ombuigingen. En welkom alle mensen achter mij.

Een gedeelte kan ik nu zien op het scherm. Uiteraard ook wethouder Van Benschop namens het college en de gasten en ambtelijke ondersteuning de heer Van Genderen,

projectleider ombuigingen, de heer Barneveld, businesscontroller, mevrouw Scheelbeek van het onderzoekcentrum Drechtsteden en de heer, hoop ik dat ik het goed uitspreek, Khossravi van adviesbureau Berenschot.

De heer Khossravi: Ja, dat ben ik.

De voorzitter: Ja? Heb ik het goed uitgesproken?

De heer Khossravi: Khossravi.

De voorzitter: Khossravi, kijk. Oké. Voor het verslag vraag ik eerst eventjes iedereen zich voor te stellen. Ik begin hier aan mijn linkerhand. Nogmaals welkom allemaal. En de reden van de vergadering is als volgt. We hebben van het college een raadsinformatiebrief met een hele stapel bijlagen ontvangen en dit zijn de bouwstenen voor het traject van ombuigingen richting de Perspectiefnota 2026. Vandaag is er voor de tweede keer ruimte en de gelegenheid om ons beeldvormend in de informatie te verdiepen. En twee weken geleden hebben we al gesproken over het onderdeel participatie, vandaag staan de overige bijlagen, zoals de onderzoeken naar het voorzieningenniveau en de lokale lastendruk, centraal. Ik noemde net al wat namen, dat zijn de experts, die zijn aanwezig, zowel interne als externe. En voordat u per bijlage vragen kunt stellen, is er even nog kort een algemene presentatie voorbereid waar we eerst naar gaan luisteren. Ik stel voor dat de heer Van Genderen niet alleen de presentatie geeft, maar ook even zijn gasten introduceert, zodat u weet wie u bij welk onderwerp kunt bevragen. Ja, mag ik u het woord geven?

De heer Van Genderen: Dank u wel, voorzitter. Er ligt inderdaad een hele stapel aan bijlagen voor u. Ik begin eerst met een kleine inleiding om weer even plaats te bepalen waar is die informatie voor bedoeld? Eens even een plaatsbepaling van deze sessie. Ik wil ook nog even meenemen in hoe het proces na vanavond er verder uit ziet. En daarna zijn de inhoudelijke onderwerpen, een zestal, aan de orde. Ik grijp weer even terug, net zoals twee weken geleden, op de raadsinformatiebrief die in maart naar u toegestuurd is. En daar is eigenlijk het proces al op hoofdlijnen getekend, hoe we de ombuigingen in willen gaan. Daar heeft het college gezegd het is een bijzonder impactvol traject dat we zorgvuldig willen aanpakken langs de lijn van drie stappen. Eerste stap is om u te informeren aan de hand van feitelijke informatie, dat is wat vanavond voorligt, dat was die raadsinformatiebrief uit juni. Tweede stap is het voeren van dialoog met raad en de stad over de toekomst, abstract, nog geen concrete maatregelen. En pas in derde instantie het voorbereiden van concrete maatregelen richting de Perspectiefnota 2026. We zijn dus nu, afgelopen weken, met de eerste twee stappen bezig en vanavond staat eigenlijk weer centraal een stuk verdieping op die eerste stap. U een aantal bouwstenen aan te leveren om een beeld te vormen hoe de stad er eigenlijk voorstaat. Het doel van die eerste twee stappen is uiteindelijk een raadsvoorstel op te leveren aan het einde van het jaar, waarin de omvang van de opgave wordt vastgesteld en waarin de totale opgave, die we hebben te doen, gealloceerd wordt in die gemeentelijke begroting. Waar gaan we accenten leggen, waar niet.

Vervolgens, ook nog even in die plaatsbepaling, de eerste stap is allocatie en vervolgens volgend jaar Perspectiefnota 26 medio 25, waar ook concrete maatregelen op tafel zullen liggen. En uiteindelijk de begroting 26 over ongeveer een jaar, waar dan

uiteindelijk echt besloten wordt over hoe die begroting eruitziet en welke maatregelen daadwerkelijk zullen worden geïmplementeerd. Aan die maatregelen zijn we dus nu nog niet toe. Het vervolg na vanavond. Vanavond is echt gericht op het vergaren van objectieve kennis, stukje verdieping ook met elkaar proberen te krijgen op de bijlagen die u heeft toegestuurd gekregen. Dat was veel, er zijn experts inderdaad in de zaal. Parallel loopt op dit moment een aantal sessies met de stad en begin volgende maand ook met u als raad met als doel dat we eind oktober een participatierapport gaan opleveren wat dan uiteindelijk aan het einde van het jaar naar besluitvorming toe gaat door het college en door u als raad, waarmee u kaders gaat stellen hoe we verder de ombuigingen ingaan. Dat even als algemene inleiding. We hebben nu, voorzitter?

De voorzitter: Ik wil graag eerst even de heer uit laten spreken, de presentatie en dan mag u straks even vragen stellen.

De heer Van Genderen: Inhoudelijke onderwerpen staan op de agenda. Dat die al grif gelezen zijn, is ons gebleken uit een aantal technische vragen die inmiddels ook zijn beantwoord en in het systeem staan voor u. Vanavond ook alle ruimte voor het stellen van vragen. Ik heb hier nog even de zes onderwerpen ook benoemd die we dan successievelijk kunnen afwerken. De eerste drie, daar is ook externe expertise voor in de zaal. En de laatste drie, die zullen misschien net wat minder tijd kosten, maar daar is ook alle ruimte voor om er vragen over te stellen. Dank u wel, voorzitter, voor zover de algemene inleiding.

De voorzitter: De heer Van der Meer heeft hier al een vraag over, over de algemene inleiding.

De heer Van der Meer: Ja, ik heb twee punten als algemene vraag. Ik heb uit de stukken begrepen dat richting fase 3 het de bedoeling is om per beleidsprogramma met een aantal voorstellen voor bezuinigingen te komen nadat is vastgesteld wat er per beleidsprogramma bezuinigd zal moeten worden. En mijn vraag is of dat niet belemmert om op slimme ideeën te komen over combinaties van beleidsprogramma's waar je iets mee wil. Stel dat uit de consultatie met de stad en de raad komt dat groen en parkeren even belangrijk is, om dus een mogelijke uitkomst te schetsen. Dan kun je meteen na gaan denken hoe dicht je die parkeerplaatsen dan in? Als je ze half verhard maakt en wat met groen omgeeft, dan kun je combineren uit programma groen en ruimtelijk en uit programma bouwend en bereikbaar. Is er ruimte voor dat soort ideeën? Dat is de eerste vraag in het verdere traject. En de tweede vraag is, het gaat natuurlijk primair om ons eigen middelen, maar bij allerlei activiteiten gebruiken we ook externe financiering vanuit andere bronnen. En mijn vraag is of er in het traject ook daar enig zicht op gegeven kan worden wat de mogelijkheden daarvoor zijn, zodat we dat in de beschouwing kunnen betrekken. Dank u wel.

De voorzitter: De heer Van Genderen? Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Als het mag, dan beantwoord ik die eerste of de slimme verbindingen mogelijk zijn en of er ook eigenlijk wat de vraag volgens mij inhoudt is, kunnen we ook over begrotingsprogramma's heen kijken? Nou, uiteraard kan dat. Wat we alleen hiermee beogen, is dat we een soort grove inschatting maken van waar ligt nou de prioriteit volgens stad en raad en wat moeten we echt als prioriteit voor onze

stad zien? En waar zouden we dan die bezuinigingen moeten zoeken? Dat neemt natuurlijk niet weg dat we wel degelijk ook slimmere verbindingen over begrotingsprogramma's heen kunnen maken, alsmede ook binnen de begrotingsprogramma's. Dus die ruimte is er zeker.

De voorzitter: En dan geeft u het tweede gedeelte antwoord.

De heer Van Genderen: Dank u wel, voorzitter. Dat gaat veel meer over hoe kijken we in die ombuigingen naar externe financiering en het woord ombuigingen zegt het eigenlijk al, het gaat niet alleen maar om minder op eigen middelen, we kijken inderdaad ook naar hoe wij externe financiering kunnen binnenhalen. Dus ook daar is voldoende ruimte voor.

De voorzitter: De heer Safranti.

De heer Safranti: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, ik had ook twee vragen van de twee sheets die we hebben dus kunnen zien. Eén, de eerste presentatie of presentatie 1.1, het aanleveren van feitelijke informatie aan de raad, stond erin. Mijn vraag is natuurlijk welke feitelijke informatie bedoelt hiermee? Dat is een. En de presentatie punt twee staat aangegeven dat eind oktober, dat u het participatierapport van alle sessies komt, ik ben benieuwd wanneer die sessies met die burgers gaat plaatsvinden. En twee, mogen wij als raadslid of anders als commissielid daar ook aanwezig zijn? Dank u wel.

De voorzitter: De heer Van Genderen.

De heer Van Genderen: Uw eerste vraag, dank u, voorzitter, gaat over welke feitelijke informatie bedoelen we? Eigenlijk gaat het om al deze bijlagen, het gaat om feitelijke informatie zonder dat we daar betekenis aan gegeven hebben. Dat is bij uitstek de rol van de politiek om te duiden een rapport op voorzieningen, is dat nou goed of slecht? Daar gaan wij niet over. Wij hebben feitelijke informatie aan u aangeleverd. Dus het gaat feitelijk om alle bijlagen die vanavond op de agenda staan. Dat bedoelen we met de feitelijke informatie. U hint ook nog eventjes op de sessies met raad en stad. De sessies vinden plaats volgende week woensdag met de inwoners op de woensdagmiddag en de woensdagavond. Op 9 oktober vindt er nog een sessie plaats ook met kenners van Dordrecht. Uw vraag is en die beantwoordt de wethouder inderdaad.

De voorzitter: Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Goed gescheiden. Vind ik ook. De vraag is, mogen we er als raadsleden bij aanwezig zijn? Wij hebben het daar ook over gehad. Eigenlijk meer in termen van hoe wenselijk is het voor de inwoner als de politiek daarbij aanwezig is?

Kijk, voor ons als college maakt het in die zin niet uit wie daarbij aanwezig is. Want het is een dialoog met de stad. Dus je zou kunnen zeggen zolang de raadsleden zich niet mengen in het gesprek, want dat is natuurlijk niet de bedoeling. Het is de bedoeling dat de stad het dialoog voert. Dus dat de inwoner zou dat wat ons betreft niet per se een probleem zijn. Wij vragen ons alleen wel af in hoeverre dat voor inwoners die met open blik dat gesprek willen voeren, ingewikkeld is als er toehoorders aanwezig zijn. Dus ja, ik

kan er geen eenduidig antwoord op geven, omdat ik denk dat dat ook een afweging is die gezamenlijk gemaakt moet worden.

De voorzitter: Mevrouw Boom, want u wilde eerst even wat vragen of had u een andere vraag die hier niet?

Mevrouw Boom: Ik heb een andere vraag.

De voorzitter: Oké en mevrouw, u gaat, oké.

Mevrouw Van Vugt: Dank u wel, voorzitter. Even een vraag, er zijn ook raadsleden die eventueel in die groep, die zijn uitgenodigd om in die groep deel te nemen. Ik begrijp eigenlijk dat dat niet aan te bevelen is.

De heer ...: Dat is zo, want wij hebben dus die brief ook gezien.

De voorzitter: Graag via mij even. Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja. Nou, deze informatie is mij nieuw. Ik ben blij dat hij nu boven tafel komt, zo objectief is dus de selectie gebeurd. Dat we niet hebben gescreend of er raadsleden tussen zitten. Maar in principe is dat natuurlijk niet de bedoeling. De raad wordt geconsulteerd bij de raadsessie en niet bij de inwonerssessie, want je bent natuurlijk ook inwoner van deze stad, maar je zit al aan tafel op moment dat de raad geconsulteerd wordt. Dus daar gaan wij even achteraan hoe dat precies zit, daar kan ik nu geen eenduidig antwoord op geven, nogmaals. Wat betreft het aanwezig zijn, dan zou het als toehoorder zijn, want laat de stad ook vooral dat gesprek voeren. Wij ontraden dat, maar ik ga de raad niet tegenhouden om dat wel te doen.

De voorzitter: De heer Katif.

De heer Katif: Voorzitter, een verhelderende vraag, als dat raadslid/commissielid/fractie assistent wordt uitgenodigd om even deel te nemen, is dat at random geweest, daar kan niemand wat aan doen, dat is gewoon zo. Die uitnodiging is de deur uit, want u hebt 1000, 1500, whatever, uitgenodigd, daarvan zijn er 100, 115 uitgenodigd, dus ik vind het niet terecht als je in een keer zegt, ja, dan gaan we achteraan wat die raadsleden of wat dan ook die moet eruit halen. Zij zijn uiteindelijk ook lid van deze stad, ze zijn inwoners van deze stad. Dus ja, so be it.

De voorzitter: Mevrouw Van Benschop, ik hoor geen vragen, ik hoor eerder een statement.

Mevrouw Van Benschop: Ik wil even bevestigen, ik wist hier echt niet van en ik ben het eigenlijk, als ik het zo hoor, dan moet ik mijn mening toch bijstellen, dat is waar, iemand wordt random uitgenodigd. Dan kunnen we alleen maar een beroep doen op diegene om daar ook echt als inwoner van de stad te zitten en niet als politiek.

De voorzitter: Helder, denk ik. Ik wil even nog, wij hebben hier zes bijlagen werden er genoemd. We kunnen het per bijlage even doorlopen, we kunnen ook zeggen van, als u een specifieke vraag heeft over een bijlage, noem even de bijlage en stel uw vraag. En

dan zou de heer Van Genderen kijken of hij mevrouw Van Benschop of een van de andere deskundigen iets daarover kan vertellen. Is dat een goed plan? We gaan toch per bijlage. Oké, ik dacht, we doen het een beetje leuk. Voorzieningenniveau, gaan we even mee beginnen. Punt 1.

Mevrouw Boom: Ik had nog een vraag en die ging daarover.

De voorzitter: Over voorzieningenniveau? Nou, komt dat even mooi uit. Mevrouw Boom, alstublieft.

Mevrouw Boom: Kijk ja, dan ga ik gelijk als eerste. Ik vroeg me af in de sheet hiervoor stond college bereidt besluitvorming voor en de raad stelt daarmee kaders. Als ik naar het voorzieningenniveau kijk en lees, dan denk ik, hoe moet ik dat in godsnaam duiden? Je ziet de vergelijk. Ik zie alleen één ding. Maar ja, ik dan, wat heel anders is, dat is op cultuurinstanties. Daar hebben wij een bewuste keuze van gemaakt als raad. Hoe moeten we dat voorzieningenniveau duiden? Wat gaat het college daar, hoe gaat het college daar besluitvorming mee voor maken?

De voorzitter: Wie gaat het beantwoorden? De heer Van Genderen.

De heer Van Genderen: Dank u wel, voorzitter. De informatie die voorligt, is echt bedoeld voor u om u een beeld te vormen. De besluitvorming die het college voorbereidt, is gebaseerd op alles wat er de komende tijd wordt opgehaald bij de raad en bij de stad. Er wordt dus niet geduid op de rapporten zoals ze nu voorliggen. Dit is echt bedoeld als feitelijke informatie waar u zelf uw mening over mag vormen, waar u zelf op mag kwalificeren. Dat doen wij op dit moment niet. Het is echt luisteren en ophalen wat we doen op dit moment. En deze feitelijke informatie is er ook echt een bouwsteen in. Dat mag ook ingebracht worden uiteraard in debatten, maar het is echt bedoeld als feitelijke informatie voor u om uzelf ook er een beeld van te vormen.

De voorzitter: Is de vraag voldoende beantwoord? Oké. Mevrouw Schnabel.

Mevrouw Schnabel: Dank u wel. Mijn vraag gaat ook over het voorzieningenniveau. Want in de raadsinformatiebrief staat dat we veel investeren in de voorzieningen die we hier in door de recht hebben. En als je dan kijkt inderdaad naar de percentages en het vormen van een beeld, dan zie je dat er hier in Dordrecht vrij veel dus gebruik gemaakt wordt bijvoorbeeld van wmo en van jeugdhulp.

En dat geeft toch ergens wel een beetje het gevoel, soort van kip-ei idee, alsof wij, maar misschien is het wel te oordeelsvormend, maar in ieder geval het is wel sturend, omdat je, je leest dus we maken veel gebruik van de voorzieningen, maar er is ook heel veel behoefte blijkbaar aan die voorzieningen. En ik vraag me heel erg af hoe dat dan in die gesprekken ook met de stad naar voren gebracht wordt.

De voorzitter: Hoe worden de vragen of de stellingen naar voren gebracht? Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Deze informatie is echt wat er net ook gezegd werd, meer om de raad een handvat te geven, van we hebben het vaak over in Dordrecht wordt er meer

gebruik gemaakt van jeugdhulp bijvoorbeeld. Maar die cijfers moet je overal verzamelen zelf om daadwerkelijk te zien of dat waar is of niet of in welke mate. En wat we hier hebben gedaan met dat voorzieningenniveau, is een feitelijk overzicht gemaakt, dus er zit ook geen politiek in, er zit ook geen politiek achter, het is meer een handvat om te kunnen gebruiken bij ..., als de raad daar besluiten over gaat nemen, om daar politieke oordeelsvorming over te doen. Niet over de cijfers op zich, maar over onderwerpen met de cijfers in het achterhoofd. Dus het is niet zo dat deze cijfers leidend gaan zijn voor gesprekken met de stad of met de raad. De raad heeft ons gevraagd, geef ons technische informatie, geef ons informatie, zodat we weten als we dadelijk keuzes gaan maken, wat de feitelijke situatie is. En dat is alles wat dit voorzieningenniveau is of tenminste wat dit document met voorzieningenniveau betekent. Dus er zit geen duiding in, die gaan we ook niet gebruiken om te duiden. Dit is gewoon de feitelijke situatie.

De voorzitter: Helder? Ja. De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ja. Dank u wel, voorzitter. Ik begrijp de functie van gegevens die we aan hebben geleverd gekregen en tegelijkertijd is het beeld natuurlijk fragmentarisch. Dat staat er ook in. Lang niet alles is beschikbaar. Dat betekent eigenlijk, denk ik, dat om een goed beeld te hebben van de feitelijke situatie, er meer informatie nodig zou zijn, aansluitend bij wat mevrouw Schnabel vroeg, je wil graag niet alleen weten wat wordt er aan zorg aangeboden, maar ook hoeveel zorg wordt er gevraagd. Als ik kijk naar het programma leefbaar, levendig en veilig, dan gaat de informatie vooral over levendig en niet over leefbaar en veilig. Zijn er nog mogelijkheden om die informatie aan te vullen, of is dit het waar de raad het mee moet doen? Dat is eigenlijk de vraag.

De voorzitter: Mevrouw Scheelbeek.

Mevrouw Scheelbeek: De inventarisatie zoals die nu voorligt, is het resultaat van eigenlijk een hele snelle inventarisatie vlak voor het zomerreces. Dat was ook, het is natuurlijk ook al meerdere keren gezegd, het idee om de raad zoveel mogelijk handvatten te bieden, dus ongekleurde objectieve informatie en dit zijn allemaal cijfers die eigenlijk op de plank lagen of vrij makkelijk te genereren waren. Die we dus aan de hand van de verschillende programma's op een rijtje hebben gezet. Maar natuurlijk is er meer informatie mogelijk, dat hebben we ook in de rapportage opgenomen.

Het is mogelijk om de informatie in de rapportage verder aan te vullen, maar dat vraagt dan wel nader onderzoek.

De voorzitter: Dank u wel.

De heer Van der Meer: Dus daar moeten we wellicht om vragen.

De heer Van der Meer: En als aanvulling, voorzitter, op dit antwoord, er komt straks natuurlijk ook weer een begroting en een begroting geeft ook weer een heel mooi momentopname van de feitelijke situatie. Ook daar zit weer feitelijke informatie in die gebruikt kan worden de komende tijd.

De voorzitter: Iemand nog over het voorzieningenniveau? Dat is voldoende duidelijk voor iedereen? Dan zou ik willen vragen om naar het tweede bijlage te gaan, de lokale lastendruk en die is voor iedereen helemaal helder. Nee? Mevrouw Boom. Ik heb weleens geleerd van een voorzitter, ik kijk rond, ik zie niemand. Mevrouw Boom.

Mevrouw Boom: Ja, ik denk, laat ik nou niet tegelijk weer als eerste gaan roepen. Dus ik denk, laat ik even wat. Lokale lastendruk, daar hebben wij wat vragen op gesteld. Dus dank u wel voor de beantwoording. Wat bij mij, nou ben ik hem nog even aan het opzoeken, want ik ken de specifieke heffing niet meer. Wat bij mij opviel, is de beantwoording op een vraag van ons waarin wij vroegen, wat als wij de cap of dus wel verschil bij het water, de rioolheffing, zeggen we bij grote bedrijven boven de 150.000 liter, nou, dat is goed, jullie krijgen, verder gaan wij niet meer heffen. Wat zouden er, het is meer een technische vraag die anders gelezen is, er zal wel communicatie zijn, maar hoeveel bedrijven in Dordrecht, ondernemers zouden wij benadelen als we zeggen, we gaan boven de 150.000 liter ook heffen? En wat zou dat ons als gemeente opleveren? Daar ben ik benieuwd naar.

De voorzitter: De heer Van Genderen weet meteen het antwoord.

De heer Van Genderen: Dank u wel, voorzitter. Het antwoord is dat ik dat niet weet. Dat we die echt even mee terug moeten nemen. Dus de vraag is concreet, hoeveel bedrijven zijn er boven dat plafond van de 150.000 liter. Die gaan we meenemen en technisch beantwoorden.

Mevrouw Boom: Ja en de vraag is wat zou het ons als gemeente door de recht opleveren als wij die gaan heffen naar rato?

De voorzitter: Mevrouw Van Vugt.

Mevrouw Van Vugt: Dank u wel. Ik vind de vraag wel ietsje politiek als je zegt hoeveel bedrijven benadelen we?

Mevrouw Boom: Hoeveel bedrijven zouden in aanmerking komen die meer dan 150.000 liter water gebruiken?

De voorzitter: Netjes. Heeft er iemand anders nog over de lokale lastendruk, want dan gaan we door naar de benchmark Berenschot. Wie o wie? Ik kijk in het rond. De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ik zou graag dat algemene beschouwing horen over wat nou de waarde van een benchmark precies is in dit verband. Want we hebben gewoon beleidskeuzes gemaakt, waardoor we soms meer en soms minder doen dan andere gemeentes. Wat voor waarde moet je daar aan hechten? Is daar enige duiding voor mogelijk?

De voorzitter: Ik zie dat er al hard geknikt wordt in dat mogelijk. Mevrouw Van Benschop gaat het beantwoorden.

Mevrouw Van Benschop: Als er gesproken wordt over de waarde van en de duiding van, dan denk ik dat dat meer een politieke vraag is dan een technische vraag. Wat ik erover kan zeggen, is dat deze benchmark gewoon een vergelijking is van hoe doet onze stad het op dit gebied ten opzichte van vergelijkbare gemeenten? Want er is geen gemeente gelijk, dus het gaat over zoveel mogelijk vergelijkbaar. Ik denk dat het goed is als er zo nog eventjes toegelicht wordt hoe jullie dat zoveel mogelijk vergelijkbaar hebben gemaakt. Daar zit ook nog wel een hele wereld achter, maar dus de waarde zit hem erin dat je een vergelijking hebt en welke waarde je daaraan hecht, dat is voor iedereen een andere, denk ik, maar daar moet je wel de waarde aan ontleen, aan het feit dat je een vergelijk kunt maken. En hoe groot die waarde is, dat is toch een beetje politieke invulling.

De voorzitter: Zeker. Kan de heer Khossravi even misschien daar dan even, misschien is uw vraag dan al beantwoord.

De heer Khossravi: Mijn stem, ik zal hem versterken. Ja, de vraag over de waarde is helder, het is meer over hoe hebben we het vergeleken? Iedere gemeente is anders. Wat we doen in de benchmark, is wij pakken gemeenten die op vijf basiskenmerken het meest op Dordrecht lijken. Dat zijn het aantal inwoners, de omvang van de gemeente uitgedrukt in het aantal inwoners die er leven. Dat is ook het belangrijkste kenmerk bij de selectie. Daarnaast kijken we ook naar een aantal andere kenmerken, zoals bijvoorbeeld sociale structuur van de gemeente. Dat gaat bijvoorbeeld over het aantal bijstandsontvangers, inkomens onder een bepaalde drempel. We kijken ook naar de stedelijkheid van de gemeente, we kijken naar de mate van regio. Doe je als gemeente nog veel zelf of heb je nog veel buiten de deur belegd? En we kijken naar de centrumfunctie van de gemeente. Dus doe je veel voor de regio, trek je veel aan vanuit de regio? Op basis van die vijf kenmerken hebben we een groep van gemeenten geselecteerd, we zijn daarin wel beperkt in de actualiteit van de cijfers. We hadden, bijna alle gemeenten hebben aan onze benchmark deelgenomen, maar we proberen wel een selectie te maken van de gemeenten die zo recent mogelijk hebben deelgenomen, omdat de gemeenten veranderen. En dat is hoe we die selectie hebben gemaakt, van welke gemeente we als referentie hebben gebruikt. Is het zo helder, voorzitter?

De voorzitter: Oké, dank u wel. Allereerst mevrouw Koene van Gewoon Dordt ook welkom. Even voor het verslag, u bent ook aanwezig. En dan de heer Gundogdu had als eerste een vraag, die vraag is beantwoord. Dan de heer Safranti.

De heer Safranti: Het was meer eigenlijk een aanvulling op wat de heer net aangaf. Welke vijf gemeentes zijn dat? Ik ben daar best benieuwd naar, want u geeft wel vijf punten aan waar u dus de vergelijking hebt gemaakt, dus ik ben best benieuwd welke gemeentes dat zijn.

De voorzitter: Ik zie dat dat opgezocht wordt.

De heer Khossravi: Ja, ik ga ervan uit dat jullie het bestand hebben. Dan verwijs ik jullie naar pagina 12, daarin staan alle gemeenten benoemd. Als jullie die willen, kan ik ze ook even opnoemen, als dat fijn is.

De voorzitter: Hoeveel gemeentes zijn het?

De heer Khossravi: Eén, twee, drie, vier, vijf, zes, zeven, acht, negen.

De voorzitter: Heel snel.

De heer Khossravi: Deventer, Ede, Helmond, Leeuwarden, Maastricht, Oss, Venlo, Zoetermeer en jullie zelf natuurlijk. En die kenmerken die ik net noemde, die staan ook op die pagina 12 in het rapport, ook van wat, dat is goed om te vermelden, iedere gemeente is anders, ook de kenmerken zijn anders, maar wat wij doen, is wij maken een gemiddelde van die groep en die gemiddelde dat lijkt op Dordrecht. De individuele deelnemers zullen allemaal een beetje anders zijn. En daarnaast zul je altijd nog verschillen zien, maar daar hebben we dan weer een stuk of 200 indicatoren die we per onderwerp naast de betreffende kosten en formatie leggen om alsnog, mocht je dan verschillen, om het te kunnen verklaren, van waarom verschillen we dan.

De heer Katif: Nieuwsgierigheidsvraag naar de heer Khossravi. Worden ook de ambities van die steden ook mee in de benchmark meegenomen? Want dat is wel belangrijk natuurlijk, als het gaat om de groei van de stad. En ik ... heb nader een vraag zo meteen over de groei naar 140.000 inwoners ten aanzien van onze ombuiging. Ja, dat is de eerste vraag.

De heer Khossravi: De ambities worden niet meegenomen. Het komt omdat het een cijfermatige benchmark is. Heel kwantitatief ingesteld. Hoeveel informatie heb je, hoeveel kosten heb je. We kijken naar kenmerk, maar alleen maar naar kwantitatieve kenmerken, dus inderdaad, ambities die toch moeilijk in cijfers uit te drukken zijn, zijn hierin niet meegenomen om het heel feitelijk en objectief te houden. Maar inderdaad, het is wel heel belangrijk om mee te nemen de duiding. Dus je ziet hier bijvoorbeeld dat je hoger zit, kijken we vervolgens naar de herkenning, dat is het ook wenselijk gezien, ambities en opgaves die wij hebben.

De voorzitter: De heer Katif.

De heer Katif: Waarom ik dat vraag? Want de ambitie kost ook geld. En als je aan het ombuigen bent, dan ben je namelijk naar de toekomst bezig. En daarmee, als je het hebt over kwantitatieve vergelijking, is dit wel een kwantitatieve vergelijking, want als je het hebt over 140 000 inwoners waar wij naartoe willen, bij wijze van spreken, dat kost geld om dat gewoon te ontwikkelen. Klinkt heel raar en dat is ook in alles wat je doet.

De voorzitter: Mijnheer Katif, het klinkt niet raar, het is een hele politieke opmerking, denk ik.

De heer Katif: Nee, dit is gewoon puur kwantitatieve.

De voorzitter: Ik denk dat het een aardig politieke invulling is van hoe we daarmee omgaan. En ik weet niet, heeft u nog een lange betoog of heeft u ook nog een vraag?

De heer Katif: Mevrouw de voorzitter, ik heb geen betoog, ik probeer een vraag te stellen en meer niet.

De voorzitter: Stelt u uw vraag maar dan.

De voorzitter: Heb ik op dit moment niet, die zal ik straks even bij een ander even proberen aan te geven.

De voorzitter: Heel goed. Iemand anders nog over de benchmark een vraag? Dan gaan we door naar de incidentele middelen politiek akkoord. Wie mag ik als eerste het woord geven? Mevrouw Boom.

Mevrouw Boom: Ja, dat is gewoon een gegeven. Wat ik me wel afvraag bij deze vier, dit zijn niet alleen het politiek akkoord, maar ook gewoon besluiten, raads moties, raadsbesluiten of -moties met geen dekking. En ik zou eigenlijk wel graag willen vragen aan het college om natuurlijk ook de raad om geen raadsbesluiten, om moties meer in te dienen of aan te nemen om ter besluitvorming zonder dekking. Dat kan. Ja. We hebben het in de audit commissie een paar keer over gehad. Ik vind dat we dat niet moeten kunnen. Dat je iets indient zonder dekking, dan pak je het verlies naar volgend jaar. Dat zou ik eigenlijk aan willen bevelen.

De voorzitter: Dat is ja, het zijn uw woorden. Het is inderdaad een keuze die gemaakt kan gaan worden en het is uw advies aan de raad. Daar kan iedereen mee doen. Heeft u ook nog een vraag hierover, over incidentele middelen?

Mevrouw Boom: Nee, zoals ik al zei, het is een gegeven.

De voorzitter: Het is een gegeven, dat klopt. Maar misschien had iemand nog een verduidelijkende vraag. De heer Katif.

De heer Katif: Ik hoop dat ik niet in de politiek verdwaal, maar ik heb wel een vraag en letterlijk zal ik hem aan je voorlezen. Heb ik voorbereid.

Ik ben benieuwd naar de belangrijkste uitdaging van het college bij het vinden van een evenwicht tussen de benodigde ombuigingen, het behouden van de visie voor de stad, zoals beschreven in agenda 2030. En last but not least, het politieke akkoord 2022-2026. Dat is volgens mij een hele technische vraag.

De voorzitter: Nou. Mevrouw Van Benschop, maak er maar iets technisch van.

Mevrouw Van Benschop: Ik heb geen technisch woord gehoord. Het is wel een hele politieke vraag waar ik ook gewoon niet een eenduidig antwoord op kan geven nu. Wat wij hebben gezegd, is we hebben een gezamenlijke verantwoordelijkheid om richting 2026 ombuigingen te doen, gewoon om een fatsoenlijke gemeentebegroting neer te leggen die ook goed is voor onze inwoners en die ervoor zorgt dat we een stabiele financiële positie hebben naar de toekomst toe. Dat betekent dat we alles tegen het licht houden, dat we de raad voorzien van alle informatie die nodig is. Feitelijk, om een afweging te kunnen maken, om te kunnen prioriteren. Daar constateren we ook de stad op. Wat vindt de stad belangrijk, wat vinden inwoners belangrijk? Dan is er nog een politiek akkoord wat daarin meeweegt omdat we daar afspraken hebben gemaakt en zo moet je met het geheel aan maatregelen met elkaar tot een goed pakket kunnen komen waarin je bezuinigingen doorvoert. Dat neemt niet weg dat het college wel oproept en ook altijd zal blijven benadrukken dat een visie op de toekomst van de stad essentieel is om niet dingen kapot te maken op dit moment, om de korte klap te kunnen maken, die

voor de langere termijn ons alleen maar extra gaan kosten. Dus met die opmerking, die ook hartstikke politiek is, wil ik dit antwoord dan maar afsluiten.

De voorzitter: Waarvoor dank. Iemand anders nog een vraag, een verduidelijkende vraag over incidentele middelen politiek akkoord? Zo niet, ik zie niemand naar de knop reiken, dan gaan we door naar de beheerskosten. Mevrouw Schnabel.

Mevrouw Schnabel: Ja, dank u wel. Ik zat een beetje zo, ik was aan het nadenken, maar ik snap dat u het niet zag. Ik blijf toch een beetje hangen bij de gedachte dat er wel wordt gezegd, we geven jullie of jullie krijgen alle cijfers en dat op het moment dat we bijvoorbeeld met dat voorzieningen niveau en zo, dat we wel die cijfers hebben, maar dat het toch ook wordt gezegd dat zijn de eerste cijfers die nu voorhanden zijn. En op basis daarvan kan je best wel makkelijk aannames maken die misschien niet helemaal corresponderen met hoe het echt in feite is, omdat je niet genoeg informatie ter beschikking heb en daar blijf ik een beetje mee worstelen.

De voorzitter: Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja, dank u wel voorzitter. Nou, dat was natuurlijk net ook al een opmerking die gemaakt werd en naar ik begrepen heb, maar dan kijk ik heel even naar rechts, gaan we die informatie zoveel mogelijk aanvullen. Daar komt dan nog meer van. Het eerlijke verhaal is ook, we kunnen niet tot in de eindigheid informatie blijven leveren. Dus als u ook nog specifieke dingen zou willen weten, dan verzoek ik u om die vraag ook bij ons neer te leggen. Maar wij zullen ons best doen om zoveel mogelijk de informatie aan te vullen.

De voorzitter: De heer Gundogdu.

De heer Gundogdu: Voorzitter, dank u wel. Bedankt voor deze toelichting. Ik heb even een vraag toch om wat meer te duiden. Want u zegt eigenlijk met heel veel woorden dat ook het politiek akkoord mogelijk ter discussie staat. Wellicht dat de raad naar de toekomst toe andere keuzes gaat maken, zoals ik hem begrijp. Maar dan zegt u daarmee ook dat de raad, die bij het aantreden van het huidige college ook een bepaalde richting heeft meegegeven aan het college. Sterker nog, we hebben budgetrecht, we hebben dat, daar maken we ook gebruik van. Dus het mes snijdt aan twee kanten. Het college-akkoord staat ter discussie, maar ook datgene wat we eerder hebben besloten als de raad zijnde, staat allicht ook ter discussie. Moet ik dat zo interpreteren?

De voorzitter: Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja. Nou, als het gaat over de incidentele middelen uit het politiek akkoord, dan is het wel goed om nog te benadrukken dat dat dus incidentele middelen zijn die ook stoppen per 2026. Dus dat de inzet vanuit het politiek akkoord, de extra inzet vanuit de incidentele middelen, geen druk legt op de begroting na 2026. Dus het is ook geen ambitie van ons om nu het hele politiek akkoord uit het raam te gooien. Wij hebben inderdaad afspraken met elkaar gemaakt aan het begin van deze periode, met de raad vastgelegd en dat betekent dat we die kunnen blijven volhouden, ook omdat die geen druk leggen op de langetermijnbegroting. Wat er wel gaat gebeuren, is dat er dingen uit het politiek akkoord incidenteel zijn gefinancierd die wel degelijk een

structureel karakter hebben. Dat gesprek gaat wel gevoerd moeten worden bij de komende kadernota bespreking. Wat vindt de raad dan een belangrijke richting? Wat wel, wat niet? Want het stopt in 2026. De raad kan ook zeggen, nou het stopt en dan gaan we wel zien wat er gebeurt na 2026, of er wel of niet iets doorgezet wordt. En dat geldt eigenlijk voor alle afspraken die de raad eerder gemaakt heeft. We zien dat met alle kaders die nu vastliggen, we een tekort hebben van rond de 20, 25 miljoen vanaf 2026. Dus als we niet met elkaar bereid zouden zijn om te kijken naar dingen die al vastliggen, gaan we nooit aan die ombuigingsprincipes komen van het ombuigingsbudget. Dus inderdaad, we zullen in het totaal met elkaar moeten gaan wegen waar deze stad de prioriteiten legt. En dat is een politiek debat. Wat we dus in deze commissie niet willen doen, maar waarvan wij wel hebben gemeend en waarvan u zelf ook heeft gezegd, we hebben daar wel informatie voor nodig. We begrijpen dat voor het voorzieningenniveau dat nog iets aangevuld moet worden, dat gaan we doen en als er specifieke vragen zijn, dan horen we dat graag.

De voorzitter: Helder. Iemand anders toch nog over de incidentele middelen politiek akkoord? De heer Safranti.

De heer Safranti: Ik had meer eigenlijk een vraag over bijlage 8, maar ik weet niet waar ik dat onder hier weg moet zetten.

De voorzitter: Ik heb hier geen bijlage 8. Wel? Welke is dat dan?

Mevrouw Van Benschop: Burgerbegroting.

De voorzitter: Dat is de burgerbegroting, oké. Maar die staat, vindt u het goed dat we eerst even deze afhandelen en als u dan nog een vraag wilt stellen.

De heer Safranti: Is goed. Omdat ik zag dat ik dat niet terug kon vinden.

De voorzitter: Nee, die hebben we dan straks.

De heer Safranti: Oké, dank u wel.

De voorzitter: Dan gaan we nu eerst over naar de beheerskostenagenda Dordrecht 2030. Mevrouw Boom, gaat uw gang.

Mevrouw Boom: Sorry. De lerares naast mij, die vertelde wat. Wij vinden het als VVD belangrijk om de evaluatie op de agenda 2030 te hebben en ook de ambitie op , hoeveel investering vraagt dat? Dat is nu nog niet beschikbaar en krijgen we in Q1, begreep ik, maar daar wachten we vol smart op. Dank u.

De voorzitter: Het was een vraag die u had, maar die u zelf al beantwoord heeft met kennelijk input van de zijkant.

Mevrouw Boom: Dat is de vraag die wij hadden, belangrijk vindt, dus ik wou het nog even benadrukken.

De voorzitter: Helder, dank u. Dan gaan we naar 6, financiële consequenties, openstaande moties. Wie heeft er een vraag? De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ja, een vraag, bij een aantal moties staat er gewoon van nog niet bekend wat de financiële consequenties daarvan zijn. Worden die op enige termijn wel duidelijk? Dat is de eerste vraag. Tweede vraag is hoe hard zijn die bedragen die genoemd worden in dit overzicht, want dat zal ook enigszins afhangen van de manier waarop de moties worden uitgewerkt en de derde vraag is, over welke periode strekt zich dit uit? Want er zijn moties die haar structureel zijn, om het zo maar te zeggen, is dat meegenomen hierin of gaat dit alleen over de begroting 2026?

De voorzitter: De heer Van Genderen.

De heer Van Genderen: Dit is op dit moment de beste schatting die we hebben, voorzitter. En natuurlijk gaat er voortschrijdend inzicht ontstaan en bij de beantwoording van moties, een van de moties die ook niet in het overzicht was terechtgekomen, wordt uitgewerkt. Inderdaad, informatiebrief. En dan wordt ook direct de verdere doorrekening vindt plaats. Het is eigenlijk een continu proces. Het uitwerken vindt plaats, financiële consequenties vinden plaats. En de bedragen die hier staan, dat zijn inderdaad nog schattingen, maar dat zijn wel betrouwbare schattingen.

De voorzitter: De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: En over al die moties waar bij staat niet bekend, is daar enige indicatie van te geven op enige termijn?

De heer Van Genderen: Ik heb dat, voorzitter, niet allemaal scherp, maar uiteraard bij de verdere uitwerking zal dat ook wel inzichtelijk gemaakt worden. Dus iedere motie die gaat worden opgevolgd, gaat ook die financiële consequenties in beeld krijgen. Uw vraag was ook structureel, voorzitter, ook als het structureel is, zal dat inzichtelijk worden.

De voorzitter: Wie o wie, financiële consequenties openstaande moties? Anders ga ik naar de heer Safranti, u had nog een vraag over iets wat hier niet genoemd is.

De heer Safranti: Niet onder deze sheet, maar wel in de bijlage te zien. En dan in bijlage 8, daar wordt gerefereerd naar initiatiefvoorstel rondom de burgerberaad en dan werd er ook, ChristenUnie SGP als voorbeeld ook genoemd, dat er daarnaar gerefereerd wordt. Dat triggerde mij, want die motie is toen in de commissie afgewezen en dan vind ik het bijzonder dat daar wel naar gerefereerd wordt om, burgerberaad, die is toen afgewezen en vervolgens wordt, nou, volgens mij staat het over burgerberaad, maar goed.

De voorzitter: De heer Safranti stelt de vraag en mevrouw Van Benschop kan daar antwoord op geven.

De heer Safranti: Ja, dus buurvrouw.

Mevrouw Van Benschop: Ik denk dat hier, voorzitter, twee dingen even door elkaar spelen. We hadden het burgerberaad, dat was inderdaad het initiatiefvoorstel, zeg ik uit mijn hoofd. En de burgerbegroting was een amendement. En het amendement is

aangenomen om te verkennen wat het voor Dordrecht zou betekenen of in ieder geval meer informatie te geven over hoe zo een burgerbegroting er dan uit zou kunnen zien. Dus dat het burgerberaad, dat is het een, dat was inderdaad een initiatiefvoorstel en de burgerbegroting was het amendement, die heeft het wel gehaald. En daar is dit de uitwerking van.

De heer Safranti: Oké, excuus, want ik las echt ook burgerberaad, als ik nu goed lees, dan zie ik ook dat burgerbegroting ook benoemd wordt.

De voorzitter: Heel goed, mijnheer Safranti, daarvoor zitten we hier aan tafel, om verduidelijking te krijgen.

De heer Safranti: Fijn. En dan heb ik de tweede vraag, ook in dezelfde bijlage, daar wordt gerefereerd naar het model Parijs. Daar zou ik wat extra toelichting over willen hebben. Wat nou de plannen zijn rondom deze plannen. Dank u wel.

De voorzitter: Plannen van de plannen, maar het gaat over er wordt verwezen naar iets met Parijs. Model Parijs. Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja, voorzitter. De enige reden dat deze bijlage erbij zit, is omdat de raad heeft gevraagd om die uitwerking, om die verkenning.

We gaan niet werken met een burgerbegroting, dus het is niet zo dat deze verkenning aanleiding is om voor de kadernota 2026 of voor de begroting, een burgerbegroting op te zetten. Dat besluit is niet genomen door uw raad en wij hebben alleen antwoord gegeven op het amendement. Wat Parijs er precies mee te maken heeft, weet ik niet. Dat moet ik, nee, dat snap ik, maar wat dat precies betekent, dat weet ik ook niet. Dat.

De voorzitter: En daar krijgt u vast nog, als dat inderdaad daarin staat, krijgt u er vast nog schriftelijk antwoord op. Mevrouw Schnabel.

Mevrouw Schnabel: Excuus. Maar model Parijs, dat zijn toch de burgerberaden in Parijs geweest waar onder andere ook de gele hesjes, die term vandaan komt? Als ik het goed heb.

De voorzitter: Ik denk dat dat een aardige benadering is, maar laten we voor de zekerheid.

De heer Safranti: Het zou fijn zijn als ik inderdaad de antwoorden van de wethouder krijg in plaats van dat we hem zelf verder invullen.

De voorzitter: Dit wordt nog verder uitgezocht en u krijgt er een antwoord op.

De heer Safranti: Dank u wel.

De voorzitter: Heeft iemand anders nog vragen of opmerkingen? U kunt nu nog uw slag slaan. Ik kijk in het rond. Het is niet het geval, dan wil ik aan u allen vragen, we hebben nu twee raadsinformatiebrieven op de agenda staan en die gaan mee naar de sessie van 1 oktober. Ze gaan dus nog niet naar de komende raad en ik wil aan u vragen of u tot nu

toe, of de inventarisatie, of er voldoende informatie is verzameld om die consultatie op 1 oktober aan te gaan. Er zijn natuurlijk nu al vanavond nog weer wat aanvullende opmerkingen gemaakt die verder uitgewerkt gaan worden. En ja, mevrouw Van Benschop heeft ook al gezegd, mocht u nog meer opmerking hebben of expliciete vragen, stelt u die dan alstublieft schriftelijk aan het college. De heer Safranti.

De heer Safranti: Dank u wel, voorzitter. Nu dat we toch tot een afronding komen, had ik toch wel een opmerking en een aankondiging die ik richting de wethouder wil gaan doen. We hebben brieven en andere informatie rondom de participatie en de communicatie gehad. Nou, we hebben een aantal al genoemd waar de wethouder eigenlijk ook een beetje van geschrokken was, richting de burgers. Er zijn onduidelijkheden rondom de data 's en de brieven en de uitspraken van de raadsvergadering voor de zomer en de commissievergadering van 3 september, de uitspraken van de wethouder toen. Dus ik wil hier eigenlijk al aankondigen dat ik met artikel 39 vragen wil komen, dus dat wil ik hier even meegeven.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Koene.

Mevrouw Koene: Ik vroeg me af waarom die raadsinformatiebrieven niet gewoon volgende week de kennisname voor de raad kunnen. Je kan toch de inhoud gewoon meenemen op 1 oktober? Maar goed, fijn, dat is een en ik vroeg me af, ik ben hier natuurlijk ook even zonet geland. Ik zou hier al helemaal niet zitten. Wanneer in het verhaal krijgen wij ook echt een beetje keuzes die niet een beetje wrijven in de vlek zijn, maar dat we echt gewoon grove keuzes kunnen maken om dingen gewoon bijvoorbeeld niet meer te doen of zo? Dus want nu heb ik een beetje het idee dat het een beetje pappen en nathouden is.

De voorzitter: De heer Van Genderen.

De heer Van Genderen: Dank u wel, voorzitter. Ik zal nog even ook terugbladeren, want ik heb hem net de revue laten passeren, maar dan bent u ook even bij. Eigenlijk gaat het bij de Perspectiefnota medio 2025 echt om die concrete maatregelen waar u op doelt. We gaan nu eerst nog, zeg maar, grof alloceren waar gaan de maatregelen nodig zijn? Maar bij de Perspectiefnota 26 medio volgend jaar en uiteindelijk bij de begroting 26 eind volgend jaar worden de definitieve keuzen gemaakt.

Mevrouw Koene: Maar voorzitter, door wie? Dus in welke mate worden wij aan de voorkant al meegenomen om bepaalde keuzes te maken en niet dat we iets voorgelegd krijgen waar we dan alleen maar op mogen knikken?

De voorzitter: De heer Van Genderen.

De heer Van Genderen: Voorzitter, er zijn verschillende momenten waarop u als raad aan zet bent. De eerste is eigenlijk al in oktober, aanstaande oktober, waar u ook meepraat in de richting waarin gezocht gaat worden? En bij de perspectiefnota volgend jaar gaat het erom hoe wordt de kleurplaat echt gemaakt en daar bent u volop betrokken in de concrete maatregelen.

De voorzitter: Dank u wel. De heer ... Nou, vooruit dan maar, de heer Gundogdu.

De heer Gundogdu: Voorzitter, dank u wel. Voorzitter, wij hebben in 2021 de agenda 2030 vastgesteld. Met dien verstande dat we hebben gezegd, we willen investeren in de verdien capaciteit van deze stad, op wat langere termijn. En nu staat bijvoorbeeld voor vanavond op de agenda de beheerskosten van de agenda 2030. Het is een ambitie voor de komende decennia, maar ik wil het even concreet gemaakt hebben. Zou het zo zijn dat zelfs agenda 2030 op onderdelen ter discussie zou kunnen staan?

De voorzitter: Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja, dank u wel, voorzitter. De agenda 2030 is natuurlijk opgezet om de verdien capaciteit van de stad te vergroten. En we zouden dat evalueren volgend jaar ergens in de loop van het jaar, dacht ik, maar naar aanleiding van ook de gesprekken met de raad en eigenlijk gewoon de hele opgave die we hebben, hebben we afgesproken dat we die evaluatie naar voren halen, zoals mevrouw Boom net zei, zodat we in Q1 2025 aan de raad kunnen laten zien dit is stand van zaken.

Zowel op het gebied van wat hebben we al uitgevoerd van wat we gezegd hebben, welke middelen zijn daar al voor gebruikt? Wat hebben we voor koopfinanciering vraagstukken, wat zijn de effecten? En dat de hele agenda 2030 overboord gaat, dat zei ik net al, die oproep doen we, kijk vooral naar de visie en naar de toekomst van de stad. Ga niet voor de, maar goed, dat is een oproep die wij kunnen doen, ga niet voor de korte klappen. Betekent natuurlijk niet dat je niet binnen de agenda 2030 kunt aftasten. Zijn er mogelijkheden om het nog effectiever te doen? Om je verdien capaciteit toe te doen nemen, te vergroten. Maar goed, daar heb je die evaluatie voor nodig om ook te weten hoe staan we er nu voor? En daarom hebben we die naar voren gehaald.

De voorzitter: De heer Gundogdu.

De heer Gundogdu: Dat begrijp ik, kan het heel goed volgen. Maar wij gaan natuurlijk binnenkort en volgende week is dat, gaan we wel de gesprekken aan met de stad en de stad, die heeft ook niet geslapen, die heeft de afgelopen jaren met ons meegekeken naar de beslissingen die we hebben genomen met de Eneco-middelen. Dus het kan me zo voorstellen dat juist ook op deze punten de discussie wordt aangewakkerd. Dus ik ben benieuwd, even procesmatig, wat gaat u dan daarmee doen? U kunt moeilijk zeggen van ja, we horen u nu aan, maar we gaan nu nog niets toezeggen of we kunnen u nog even geen informatie geven.

De voorzitter: Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja, voorzitter, dat is de vorige keer natuurlijk ook aan bod gekomen. Wij gaan de stad niet vragen, waar vindt u dat het wel weg kan? Wij gaan de stad vragen, waar legt u de prioriteit? Dus als het goed is, gaan we daar niet een hele verhandeling krijgen over de agenda 2030 op zich. We gaan aan de stad vragen wat vindt u een prioriteit voor de toekomst van Dordrecht? En als u vraagt aan de hand van die evaluatie, uiteindelijk heeft de raad al deze stukken vastgelegd. Dus als de raad met elkaar besluit dat het een andere richting op moet, wij ontraden om de agenda 2030 overboord te gooien. We raden juist aan om te kijken wat hebben we tot nu toe

gerealiseerd aan de hand van die evaluatie en zijn we dan op de goede weg? Dat is eigenlijk het enige wat ik erover kan zeggen, omdat die evaluatie nog niet gedaan is. Wat wij aan de inwoners gaan vragen, is hoe kijkt u naar de stad en wat heeft voor u prioriteit? We gaan ze expliciet niet vragen, waar kunnen we wat schrappen?

De heer Gundogdu: Voorzitter, agenda 2030 is waar wilt u met de stad heen? Dus u gaat die vraag wel voorleggen. Scheelde denk ik van mening, maar die vraag wordt wel gesteld aan onze inwoners. Wat is de visie vanuit hun perspectief voor de stad en agenda 2030 is een visie.

Mevrouw Van Benschop: Ik denk dat er niet zoveel verschil in zit. Het wordt alleen duidelijk gezegd dat er niet gevraagd wordt van we hebben nu een bepaalde visie en wat gaan we er uitgooien en wat houden we erin? Nee. Er wordt gevraagd wat wil, wat voor prioriteit heeft u, wat vindt u belangrijk? Wat voor stad wilt u dat uw stad Dordrecht is? En die vraag wordt gesteld, niet meer en niet minder.

De voorzitter: Mevrouw Boom, u had nog een vraag.

Mevrouw Boom: Ja, heel even een check vraag, want u overviel mij net even met de sessie van 1 oktober. Die had ik niet in de raadsbrief, informatiebrief zien staan. De heer Van Genderen legde net uit van dan gaan we op hoofdlijnen kijken waar we naartoe gaan. En de vraag was heeft u voldoende informatie gekregen. Kan ik dat dan interpreteren dat wij in oktober dezelfde sessie als wat wij in burgerparticipatie hebben door besproken als de raad, op welke programma's zou je willen gaan bezuinigen?

Mevrouw Van Benschop: Nee.

Mevrouw Boom: Oké.

De voorzitter: Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Ja, voorzitter, nee, want die vraag stellen we ook niet aan de stad, op welke programma's wilt u gaan bezuinigen? Het gesprek gaat over.

De heer Gundogdu: Sorry hoor, voorzitter, ik heb hier nu een brief.

De voorzitter: Moment, mevrouw Van Benschop, spreekt u even uit.

Mevrouw Van Benschop: Iedere deelnemer aan dit participatieproces weet dat we het participatieproces doen omdat we moeten bezuinigen. Dat weet de raad, dat weet de stad, dat weten de kenners van de stad. Anders zouden we deze sessies op deze manier niet vormgeven. Wat we alleen gaan vragen, is wat prioriteert u? Wat vindt u belangrijk voor deze stad? En daarmee, als je vraagt wat prioriteert u, dan zeg je impliciet als inwoner ook wat je minder belangrijk vindt. Maar er zijn meerdere stakeholders, de raad, de stad, de kenners van de stad en gezamenlijk gaat de raad uiteindelijk besluiten nemen met al die informatie over wat gaan we wel doen en wat gaan we niet doen? Dus het zou ook voor die inwoning heel duidelijk zijn dat zij niet over de concrete maatregelen gaan.

De voorzitter: De heer Safranti.

De heer Safranti: Ja, kijk voorzitter, die discussie heb ik uitgebreid ook in de raad gevoerd. Ik word daar een beetje pissig van. In de zin van er wordt dan nu zogenaamd de burgers geraadpleegd om allerlei voorstellen te doen, allerlei ideeën op te winnen, wat wel en wat niet en vervolgens mogen wij in de raad gaan beslissen wat we dan wel gaan doen. En dan denk ik, wie snijdt dan in welk of wiens handen en vingers? Nu wordt eigenlijk de raadsleden zo'n beetje toch naar voren geschoven door het college, vind ik. En dat vind ik een beetje jammer en ik zie dus ook brieven die mensen hebben gehad, wat dus eigenlijk een beetje averechts is wat de wethouder nu aan het vertellen is. Maar hoe dan ook, wat ik net heb aangegeven, ik kom toch sowieso met artikel 39 vragen en dan moet dat wel naar voren komen, denk ik.

De voorzitter: Mevrouw Koene.

Mevrouw Koene: Ik ben alleen een beetje verbaasd over de heer Safranti, want wij zijn er uiteindelijk van als volksvertegenwoordigers. Dus het is een beetje gek dat u het dan problematisch vindt om daar dan een besluit over te nemen. Maar dat is even te veel in de u, maar moest ik even kwijt.

De heer Safranti: Voorzitter?

De voorzitter: Mijnheer Safranti.

De heer Safranti: Dan zitten wij op een lijn, want dat is ook de intentie en de uitgangspunt vanuit ons dan of vanuit mijn kant dan, dat wij dan uiteindelijk moeten beslissen. Maar daarvoor wordt wel even input gehaald door de stad of van de stad.

De voorzitter: Mevrouw Koene.

Mevrouw Koene: De heer Safranti is ervan om dat besluit te nemen. Nee.

De voorzitter: Dank u wel, mevrouw, ik zal zelf even ook nog daar die samenvatting proberen te geven. Het is juist mooi. Ik denk dat wij allemaal, alle partijen praten met de inwoners van de stad, daar halen we input op en daar gaan we over praten in de raad en dan gaan we met elkaar de dialoog aan van, ik heb gehoord dit en de ander zegt, ik heb gehoord dat en dan gaan we met elkaar afwegen welke beslissing we uiteindelijk moeten gaan maken, welke beslissing die we gaan maken, wat voor consequentie heeft dat voor een bepaalde groep of voor, het maakt mij niet uit voor wat? En dat is iets wat we gaan doen, maar we gaan zeker, dat is nu de hele opzet, volgens mij, van dit hele gebeuren, dat we met elkaar, dat we in het totale spectrum, integraal, om dat woord maar weer eens te gaan gebruiken, naar alle inwoners van de stad gaan luisteren. Wil niet zeggen dat je ook alles gaat uitvoeren wat iemand vraagt. En volgens mij is dat ook gewoon onze rol op een gegeven moment, om die beslissingen te nemen en die zullen voor de een heel erg fijn zijn en voor de ander die zegt, nou, je luistert toch nooit naar mij, want die krijgt ze zin niet. Ja, zo werkt het nou eenmaal. Mevrouw Schnabel.

Mevrouw Schnabel: Dank u wel. Nou, ik was benieuwd, de heer Safranti, die zei net dat er in een brief die ik niet heb gezien, maar blijkbaar iets staat dat tegengesteld is aan wat net verteld werd, maar wat wordt dan in die brief verteld dat tegengesteld is?

De heer ...: Ik wil hem best voorlezen.

De voorzitter: De heer Safranti. De heer Katif heeft die brief? Ik weet niet of die heel lang is?

De heer Katif: Nee hoor, helemaal niet en ik zal letterlijk even zeggen, er staat datum 25 september 2024. Dat is de datum wanneer mensen bij elkaar komen, 19.00 uur tot 21.00 uur, tijdens bijeenkomst gaan we in gesprek om een goed beeld te krijgen van wat u als inwoner van Dordrecht belangrijk vindt. Daar komt hij, waar kan volgens u minder geld aan uitgegeven worden, vraagteken? Dus er wordt wel over geld gesproken.

De voorzitter: Zeker, het woord geld valt.

De heer Katif: Voorzitter, ik wilde me niet mee bemoeien met de discussie, maar ik vind, als je zegt, we gaan alleen maar dingen halen als het gaat om programma, als het gaat om dingen die voor de stad wel en niet belangrijk zijn. En in één keer wordt namelijk het woord geld, dat betekent eigenlijk dat u aan de inwoner aangeeft we hebben een taak, is een ombuiging van 25 miljoen, wat 28 miljoen, wat misschien nog meer als we gaan die 140.000 inwoners waar we in moeten investeren en je hebt het over geld. En dan denk ik, het woord geld moet helemaal niet aan de orde komen in de hele brief niet. Maar goed, dat is wat er staat. Ik zeg alleen maar wat er staat en meer niet. Maar blijkbaar heeft de heer Safranti nog een artikel 39 vragen. Dan zien we dat ook wel.

De voorzitter: Laten we even, de heer Katif heeft genoemd wat er in de brief staat, voor iedereen om het te interpreteren. De heer Van Genderen wil daar nog iets over zeggen.

De heer Van Genderen: Ja, voorzitter. De brief waaraan wordt gerefereerd, dat is de eerste brief geweest die voor de zomer is gestuurd. We hebben natuurlijk ook twee weken geleden heel goed geluisterd naar wat hier gezegd is en we hebben daar ook in opgemerkt dat zoals het nu inmiddels ook door de wethouder zojuist is verwoord, dat dat de richting wordt, de positieve richting die we uitvragen, waar ligt de prioritering? Dus die twist geven we er ook echt aan, mede gehoord de raadscommissie twee weken geleden.

De voorzitter: De heer Van der Meer.

De heer Van der Meer: Ja, in aansluiting daarop, ik ga ook even uit van die definitie van de discussie. Het gaat over wat voor stad willen we zijn en daar liggen de prioriteiten. Dat is een inhoudelijke discussie, daar geven mensen prioriteiten aan. Ik begrijp dat dat ook de bedoeling is om dat in de commissievergadering van 1 oktober te doen. Dan komt daar vervolgens een slag achteraan wat dat in financiële zin gaat betekenen. En ik zou graag willen dat nog even iets meer gezegd wordt over hoe die vertaling wordt gemaakt. Want op moment dat wij roepen groen is het allerbelangrijkste, betekent dat dan dat we daar het meeste geld aan moeten besteden of kunnen we dat makkelijk uit andere fondsen halen?

De voorzitter: Uw vraag is helder. Mevrouw Van Benschop.

Mevrouw Van Benschop: Nee, voorzitter, wij gaan een participatierapport, zo heet het toch, participatierapport opleveren eind oktober, waarin dus al die visies samengebracht worden. Uiteindelijk, ik blijf dat maar herhalen, gaat de raad over waar willen wij wel of niet, meer of minder geld aan uitgeven? En dat is een beetje wat er steeds door de discussie heen loopt. Ook als het gaat over de brief. Iedere inwoner die uitgenodigd is, weet dat we dit doen in het kader van de ombuigingen. Het is natuurlijk gek om tegen een inwoner te zeggen we gaan zomaar met u praten. En eigenlijk zonder enig doel. Nee, we hebben een opdracht, namelijk die bezuinigingen of die ombuigingen en dat is waarom we met u in gesprek gaan en met de kenners van de stad en met de raad. Maar de raad gaat erover en dat is voor iedereen aan de voorkant heel helder. Dus het is niet zo dat uit die participatie sessies een hele allocatie van bedragen komt, waar dan op bezuinigd moet worden.

We hopen dat juist die participatie sessies ons als college en ook u als raad richting geeft op waar zouden we nou op in moeten zetten? En uiteindelijk neemt de raad dat besluit, zowel over het grotere geheel als uiteindelijk ook over de concrete maatregelen. Dus dat is gewoon aan de raad.

De voorzitter: Mevrouw Van Vught.

Mevrouw Van Vught: Dank u wel, voorzitter. Ik heb in het afgelopen weekend ook kennisgenomen van bijlage 1, opzet participatie bijeenkomst inwoners en ja, ik hoop dat dat bij de anderen ook zo is, ik ben echt verbaasd over de manier waarop dit gelukt is, om dit heel neutraal neer te zetten. En ik hoop ook dat iedereen zich daar bij kan aansluiten. Ik mag natuurlijk niet politiek worden, maar ik wil wel vragen aan iedereen om dit even gewoon goed te lezen en mee te nemen in vervolggesprekken.

De voorzitter: Helder. En bedankt, mevrouw Van Vught voor extra ondersteuning. Kunnen we deze commissie zo afronden? Volgens mij hebben we alles uitgewisseld wat er nu uit te wisselen valt over dit gedeelte en kunnen we 1 oktober de dialoog aan met alle informatie die we dan voor handen hebben. Ik dank u allen.

De heer Katif: Voorzitter, voor dat u even afsluit.

De voorzitter: De heer Katif.

De heer Katif: Dank u wel, mevrouw de voorzitter. U hebt het over een dialoog, kunt u dat even wat nader duiden, want ik wil wel weten waar ik het over heb, straks over een week of twee.

De voorzitter: Ik denk dat op het moment dat u dat krijgt, dan krijgt u een duidelijke raadsinformatiebrief waarin precies staat hoe die dialoog moet gaan plaatsvinden. Dat is wat ik erover kan zeggen. Ik hoor nu het is geen raadsinformatiebrief, maar er wordt wel duidelijk een handleiding of een opzet gegeven van hoe we dat met elkaar gaan laten plaatsvinden. Maar dat is onvoldoende, zie ik aan uw ogen? Mevrouw Koene.

Mevrouw Koene: Aan mijn ogen?

De voorzitter: Aan de ogen van de heer Katif.

Mevrouw Koene: Nee, ik wil eigenlijk alleen maar weten onder welke titel dit op de agenda komt staan?

De voorzitter: Goede vraag. Dat denk ik. Ja, nog steeds. Hij staat al op de agendering, ik krijg even de agendering naar mij toegeschoven, want die heb ik dus niet voorhanden. De technische brieven, nadere specificatie. Nee, dat is, eerste fase participatie fundamentele dialoog, we stellen voor deze bijeenkomst een gesprek te voeren met en tussen raadsleden. We willen een completer beeld krijgen door vragen te stellen, informatie en onderlinge argumenten uit te wisselen. En hier zijn geen externen bij aanwezig. 120 minuten hebben we daarvoor. Wie weet. Ik dank u allen hartelijk en tot 1 oktober zou ik zo zeggen.

3. Vaststellen Verordening uitsluitend recht Veerdienst Kop van 't Land - Raadsvoorstel

Voorzitter: Mevrouw Stolk
Raadsgriffier: De heer Boogaard
Verslag: NotuBiz

Aanwezig:
Dhr. Ayverdi (Gewoon Dordt)
Dhr. Bootsman (GroenLinks)
Dhr. Van Dam (CDA)
Dhr. Groenewege (Partij voor de Dieren)
Dhr. Gorter (Op Ons Eiland)
Mevr. De Heer (Forum voor Democratie)
Mevr. Jager (Beter Voor Dordt)
Dhr. Kuhlmann (VVD)
Dhr. Laban (ChristenUnie/SGP)
Dhr. Van der Meer (GroenLinks)
Dhr. Okkerse (SP)
Dhr. Roggekamp (Gewoon Dordt)
Dhr. Schalken (Beter Voor Dordt)
Dhr. Stolk (VSP-
Dhr. De Vries (VSP)

Portefeuillehouder: wethouder R. van der Linden

De voorzitter: Goede avond beste raads- en commissieleden. Mijn naam is Magret Stolk, ik mag vanavond uw voorzitter zijn. We gaan vanavond het raadsvoorstel vaststellen, verordening uitsluitend recht Veerdienst Kop van 't Land, beeldvormende technische sessie. Ik heb iedereen al welkom geheten en dan met name ook wethouder Van der Linden aan mijn rechterzijde namens het college. Welkom ook aan de gasten en ambtelijke ondersteuning. En voor het verslag vraag ik de raads- en commissieleden zich even kort voor te stellen. Dan begin ik aan mijn linkerzijde. Dank. Even een toelichting en de reden voor deze vergadering. Op verzoek van meerdere fracties besloot de agenda commissie op 3 september dit raadsvoorstel eerst beeldvormend te agenderen.

Er leven namelijk nog de nodige vragen over de risico's voor de gemeente Dordrecht bij de voorgestelde exploitatie van de veerdienst en hoe de samenwerking met Riveer, als ik het goed uitspreek, tot stand is gekomen. Dit wordt vanavond via een presentatie toegelicht door de heer Robert Schouten van adviesbureau IPR Normag. Hij is de opsteller van het adviesrapport Onderzoek organisatie veerverbinding Kop van 't Land. En na de presentatie is er gelegenheid voor vragen. Aan het einde van de vergadering zullen we bepalen hoe we dit raadsvoorstel verder gaan behandelen. En dan wil ik eerst even het woord geven aan de heer Schouten. Gaat uw gang.

De heer Schouten: Dank je wel. Ik hoop dat ik goed te verstaan ben. Ik heb een korte presentatie waarin ik u eigenlijk wil meenemen in de hoofdlijnen van het voorliggende besluit. Daarvoor ga ik allereerst even terug naar de aanleiding. En ik hoop dat voor velen dit geen nieuws is, want dat zou mij verbazen, maar de aanleiding is eigenlijk dat Altena Dordrecht al sinds lang exploiteren de veerdienst Kop van 't Land. De constructie waarin het tot dusver altijd het geval was, was via een concessieovereenkomst, dat een marktpartij de exploitatie de hand nam en dat Dordrecht en Altena met een onderlinge verdeelsleutel het exploitatietekort vergoedden op basis van een vooraf overeengekomen wijze. Nou zijn de ervaringen uit het verleden niet al te positief geweest, in die zin dat in 2018, toentertijd was er een eerste aanbesteding voor deze concessieovereenkomst in de markt gezet en toen waren er geen inschrijvende partijen. Ook na een tweede aanbestedingsprocedure is uiteindelijk niet een hele ruime inschrijving geweest, maar is er wel een marktpartij gevonden met wie uiteindelijk die overeenkomst is gesloten. En als onderdeel van die aanbestedingsprocedure, omdat dat ook de ambitie is van Dordrecht en Altena, was ook sprake van een afspraak om de veerdienst, het vaartuig te verduurzamen. En in die context is toen ook die exploitatie gestart, overgenomen door wat inmiddels heet Blue Amigo, alleen sindsdien zijn er wel wat akkefietjes geweest in de uitvoering waarbij, wat mij betreft het meest opmerkenswaardige is, het feit dat op een gegeven moment de marktpartij heeft aangegeven wij zien het niet meer zitten om te verduurzamen. Op dat moment hebben de beide gemeenten, u en de gemeente Altena onderling afstemming gehad. U heeft samen uitgesproken die veerdienst, die veerverbinding vinden we belangrijk om meerdere redenen, staat ook netjes beschreven in het onderzoeksrapport, wat u ook heeft ontvangen. Dus wij willen wel degelijk doorzetten, maar de concessieovereenkomst met de, op dit moment nog steeds aanwezige exploitant, die gaan we opzeggen. Op dat moment begon het traject waarin ik en mijn bureau in beeld kwam. Want op dat moment kwam ook een vooronderzoek aan de orde waarbij de wezenlijke vraag gesteld werd vanuit Dordrecht en vanuit Altena met de ervaringen met de huidige concessieovereenkomst en de huidige marktpartij. En ook wel een beetje aanvoelend wat er speelde in de sector, wilde men de wezensvraag stellen en laten beantwoorden uiteraard, is het verstandig om het opnieuw in de markt te zetten of willen we het misschien zelf organiseren, dan wel gaan we misschien op zoek naar een samenwerking, waarbij we deze veerdienst kunnen onderbrengen en die dan ons zou kunnen helpen met de exploitatie. Nou, dat vooronderzoek is ongeveer jaar geleden uitgevoerd. Daar is grondig gekeken naar de markt. Dus wat voor partijen zijn er in de nabije omgeving, maar ook landelijk aanwezig die mogelijk in aanmerking zouden kunnen komen voor zo'n veerverbinding als deze. Dit plaatje is overigens een plaatje uit het rapport waarbij per

partij eigenlijk een beschrijving ook is opgenomen, zij het heel summier in de bijlage, van wie zij zijn en wat ze doen. Maar in het onderzoek zelf is nadrukkelijk met verschillende partijen contact opgenomen en is getoetst in hoeverre die partijen geïnteresseerd, maar ook geschikt zijn om zo'n veerverbinding, in combinatie met de ambitie om te verduurzamen, te willen gaan overnemen.

Op basis van allerlei criteria hebben we toen in dat vooronderzoek een strategische keuze voorgesteld om te gaan samenwerken. Die criteria staan er ook links onder in de sheet. We hebben gekeken naar de duurzaamheid van dienstverlening. Daarmee bedoelen we dus ook simpelweg het kunnen continueren van de dienstverlening tegen de door u gewenste service en kwaliteit. We hebben natuurlijk gekeken naar de bedrijfsmatigheid, de financiën waarbij dat best lastig was. Dat zal ik u meteen ook even aangeven. Want in de rol als opdrachtgever bleek gaandeweg het traject dat er niet volledige transparantie en inzicht was in de kostenstructuur die aan de kant van Blue Amigo aanwezig is om het te kunnen exploiteren. We wisten wel wat de exploitatiebijdrage was, maar we hadden geen goed inzicht in wat precies de kosten zijn die Blue Amigo maakt. Dat hoeft zij ook niet in die zin kenbaar te maken, maar dat is natuurlijk wel relevant om mee te nemen in zo'n beoordeling. Kom ik straks nog even op terug. We hebben ook gekeken naar invloed en zeggenschap, waarbij de rol die je hebt als concessiehouder op te geven een hele andere is dan wanneer je het zelf doet of dan wanneer je participeert in een samenwerking. En die invloed en zeggenschap was ook één van de argumenten om eventueel toch te gaan kijken naar iets anders dan uitbesteding. Want in een situatie van meerdere onzekerheden, meerdere risico's, is het soms heel prettig om op zijn minst op dit moment in deze situatie een stukje invloed en zeggenschap zelf te behouden. Risico's is ook naar gekeken, waarbij ten opzichte van een reguliere aanbesteding, op welk terrein dan ook, ook buiten deze sector, aanbesteding is op zichzelf niet verkeerd. Aanbesteden kan heel succesvol en heel goed zijn, maar in dit geval, in deze markt, met deze omstandigheden was aanbesteding best wel een lastige keuze. En dat risico hebben we ook nadrukkelijk willen onderkennen in de analyse. En tot slot, de impact op organisatie en personeel, waarbij natuurlijk het grote verschil zit tussen zelf organiseren en uitbesteden of samenwerken. Ik denk dat dat vanzelfsprekend is. We hebben dus dat onderzoek gedaan, we hebben daarin op allerlei manieren de markt benaderd en ook op allerlei manieren de verschillende scenario's die je kunt kiezen verkend en ook inhoudelijk mee uitgewerkt, maar uiteindelijk heeft dit geleid tot de volgende afwegingen. Allereerst hoe flauw het ook klinkt, het aanbesteden kost tijd en het risico van dat een aanbesteding zie 2018 opnieuw mislukt, was er, was misschien, maar dat is een interpretatie, best aanzienlijk en dat is een van de afwegingen waardoor wij hebben geadviseerd, kies niet voor uitbesteding of aanbesteding, want het tijdspad richting eind dit jaar wanneer de concessieovereenkomst afloopt, is erg krap. Dus misschien niet voor sommige de belangrijkste redenen, maar dat is wel een van de redenen die samen optellen tot het advies. Een tweede is, die marktpartij is niet voor niets niet verder gegaan met het verduurzamen van de veerdienst. Daar heeft zij haar argumenten voor en ongetwijfeld zijn het ook deels financiële argumenten, ongetwijfeld zijn het ook argumenten die voortkomen uit de onzekerheden die men in de loop van de tijd, denk aan de energiecrisis en dergelijke, heeft zien gebeuren. Als je toch die ambitie wilt vormgeven

op welke manier dan ook, dan moet daar een nieuwe businesscase komen. En die businesscase kun je niet nu in een aanbesteding een plek geven, want hij is er nog niet. Dus het aanbesteden in combinatie met een duurzaamheidsambitie is en blijft nog steeds een hele lastige keuze. Een derde, we hebben natuurlijk naar die markt gekeken en hoewel je dat plaatje zag met heel veel partijen, als we het terugbrengen naar de essentie, dan is de marktwerking maar zeer beperkt.

Er zijn eigenlijk een, twee partijen die potentieel in aanmerking komen, maar een van die twee partijen is niet voor niets nu een concessieovereenkomst beëindigd. Dat zal ook meewegen. En we horen ook niet alleen uit eigen constatering en analyse, we horen ook uit andere regio's, denk aan Rozenburg dat daar problemen zijn in de markt. Dus dat wegen we ook zwaar mee in onze advisering. En tot slot of niet tot slot, maar en de volgende, de veerdienst kent de negatieve exploitatie en die negatieve exploitatie, dat is natuurlijk een bestuurlijk beweging, maar wij adviseren daarbij hoort dan ook gezien het belang en gezien de mogelijke impact ervan, zorg dat je voldoende aan het stuur zit, dat je voldoende betrokken bent. In de concessieovereenkomst was de afstand wel erg groot en dat heeft de gemeente Dordrecht en gemeente Altena hebben dat echt wel gemerkt. En in combinatie met verduurzaming, marktrisico et cetera et cetera, hebben wij eigenlijk gesteld, zorg dan ook dat er meer transparantie komt in die kosten en de kostenontwikkeling. Dus de begroting die vanuit de marktpartij best wel diffuus en onduidelijk is door hetzelfde te gaan doen, krijg je veel meer grip en inzicht, ook in die kosten. Dat was op moment van vooronderzoek. Nogmaals, ik kom er zo meteen op terug. Uiteindelijk heeft ons advies geluid om te willen kiezen voor samenwerking. En kijkende naar de omgeving van Dordrecht en Altena specifiek deze veerdienst, hebben we uiteindelijk geadviseerd om te gaan kijken bij Riveer. Riveer is een samenwerkingsverband dat opgehangen is onder de gemeente Gorinchem, maar het is een samenwerking, omdat de uitvoeringsorganisatie Gorinchem het doet voor zichzelf, maar ook voor Altena, ook voor Zaltbommel en ook voor Hardinxveld-Giessendam. Dus het is een langer bestaande samenwerking waarbij de samenwerkingsconstructie ook bekend is. Na dat traject zijn we vervolgens in een volgende fase en daar ging enige tijd overheen, want er was een nette uitnodiging nodig vanuit de twee gemeenten naar de derde gemeente en moesten goede afspraken worden gemaakt en dat heeft veel tijd gekost, even ter verklaring van de doorlooptijd, maar toen het eenmaal opgestart was, toen hebben we die verkenning van samenwerking op een nette manier doorlopen, waarbij we de belangen vanuit Dordrecht en Altena, maar ook de belangen vanuit Gorinchem hebben belicht en hebben uitgewerkt een constructie die uiteindelijk nu voorligt. En die constructie, ik heb nog even gecheckt wat u had ontvangen. U heeft onder andere de samenwerkingsovereenkomst ontvangen en nog meer dan dat, nou en dat zult u hebben gelezen, hoe dat in elkaar steekt? Maar ik zal even beginnen bij het begin. Wat is nou de meerwaarde? voor Dordrecht en voor Altena is de meerwaarde vooral dat enerzijds door aansluiting van deze veerverbinding op het bredere verennetwerk van Riveer, dat je een wat groter dekkend netwerk hebt, wat ook weer aantrekkelijk maakt dat er meer gebruik wordt gemaakt ook van veerverbinding Kop van 't Land. Dat is vice-versa. Ook Riveer ziet daar de voordelen van in. Belangrijk ook, gezien de ambities en gezien ook de ervaringen in het recente verleden met Blue Amigo, het is ook een betrouwbare partner, het is geen marktpartij, het is een overheidspartij die niet erin zit voor de korte termijn van een contractperiode, die zitten voor de lange termijn in en die wil blijvende service en kwaliteit leveren. Zou ook heel raar zijn als zij er

op een andere manier in zou zitten. Tegelijkertijd, maar dat zal ik zo ook wat meer toelichten, kunnen ze het ook op een redelijk marktconforme manier doen.

De mensen zitten in , maar als je kijkt onder de streep zoals u dat ook heeft kunnen lezen in het raadsvoorstel, dan zie je ook dat per saldo het exploitatietekort wat moet worden bijgelegd in deze constructie, is vergelijkbaar met de exploitatiebijdrage die u gewend bent. En dat was voor ons, voor mij als adviseur, een verrassing. Ik hield rekening met een stijging in de exploitatiebijdrage die nodig was, gegeven de ontwikkelingen in de sector en simpelweg het gegeven dat Blue Amigo zei we stoppen met de verduurzaming et cetera, et cetera. Een derde, duurzaamheid en innovatie. In deze samenwerking zien we ook dat men daar ook bezig is met verduurzaming. Dat hebben we gezien met dat geëlektrificeerde veerdienst-vaartuig wat daar is, maar we weten ook, want dat hebben we natuurlijk te horen gekregen, dat op de lijn Brakel-Herwijnen een vergelijkbare veerverbinding met een vergelijkbaar vaartuig, daar hebben ze ook ambities om te verduurzamen. En daarin kun je elkaar vinden, kun je synergie vinden, dat de kennis en de ervaring die ze al hebben en die ze extra gaan opdoen op andere veerverbindingen, die zou je ook hier heel goed kunnen gebruiken voor de veerverbinding Kop van 't Land. Dus in die zin is dat een mooie kruisbestuiving. Ontzorgen van gemeenten. In vergelijking met een markt is het ontzorgen door een betrouwbare overheidssamenwerking een stuk eenvoudiger. Je kunt net even iets meer achteroverleunen. Je moet natuurlijk altijd professioneel opdrachtgever zijn, laat dat helder zijn. Maar je kunt net iets meer vanuit een stukje vertrouwen en een stukje transparantie kijken naar hoe de veerverbinding zich ontwikkelt en dat is een stukje ontzorging. Dat vind je op dit moment bij Riveer. En ook hier geldt, dat is overigens wel een groot onderscheid natuurlijk ook met bijvoorbeeld het zelf organiseren, Riveer heeft een bepaalde schaalgrootte, heeft een bepaalde flexibiliteit en daar kan ook een Dordrecht en Altenaar op meeliften. Denk dan ook aan, je kunt het heel abstract maken, maar je kunt ook aan hele praktische zaken denken, er is een zogenaamde Riveer app, die Riveer app is er al, het is een kleine moeite om de Riveer app ook in te zetten voor deze veerverbinding. En zo geldt het voor heel veel faciliteiten die al bestaan binnen de Riveer samenwerking, die zouden kunnen worden ingezet op deze veerverbinding en daarvan is een deel op zijn minst ook service verhogend ten opzichte van wat u nu als gebruiken wellicht van die veerverbinding gewend bent. En tot slot, een stukje meer uniformiteit en dienstverlening, dat zorgt ook nog voor een stukje extra versterking voor kwaliteit en service, in ieder geval in de ervaring van de gebruiker. Dit zijn zo de zaken die beetje typerende meerwaarde. Ik hoop dat dat een aardig beeld geeft. Om het toch kort te kernschetsen, wat is nou de meerwaarde voor Gorinchem? Voor Gorinchem ga ik hem heel platslaan, ik heb in alle drie de gemeenten een presentatie, een toelichting mogen geven. Bij Gorinchem zit het erin, voor hen geldt, evenzeer als voor u, het is een stukje verbreding van het netwerk, het is stukje schaalvergroting, het is een stukje benutting van de reeds aanwezige overheid en middelen. Gedeeld door meer partijen, betekent het relatief minder kosten per veerverbinding. En ze krijgen, even heel plat, hoe noemen we dat, een 8 procent opbrengsten op de kaartverkoop en dat is eigenlijk de ondernemersvergoeding. Als u denkt, waarom 8 procent? Dat is een redelijk gebruikelijk percentage, zoals ook bij het Verenfonds, provinciaal Verenfonds gehanteerd wordt als kental, als norm. Dus het is

niet onderhandeld, het is een keuze die erg voor de hand lag. Dat is dan de constructie. We sluiten aan bij bekende constructies bij Riveer. Ik hoop dat u hem herkent.

Het zal vast elders ook wel toegepast worden, maar ik weet niet of die bij Dordrecht op andere terreinen ook toegepast wordt. De samenwerkingsovereenkomst, althans in deze vorm, de samenwerkingsovereenkomst hebben gekozen waarbij de essentie, de bijlagen bij de stukken, bevatten ook de samenwerkingsovereenkomst, bij de essentie is dat Gorinchem ontvangt een exploitatievergoeding, management fee. Altena en Dordrecht vergoeden in totaliteit de kosten, kosten minus kaartverkoop opbrengsten, dat deel vergoedt Dordrecht en Altena, waarbij het eigendom en de daarbij behorende onderhoudskosten liggen bij de gemeente Dordrecht. Dat is geen verandering, dat is het voortzetten van het bestaan. Wil ik even benadrukken. Het is wel zo dat Gorinchem als de exploitant daarin gaat helpen, ontzorgen, zij kan dat natuurlijk organiseren. Maar de kosten van het onderhoud van het vaartuig is eigenlijk het continueren van de bestaande afspraak bij Dordrecht. Zoals gezegd, dit is een samenwerking en de samenwerking die u heeft al in een andere vorm met Altena in het organiseren van deze veerverbinding, die wordt nu breder. Want u heeft nu ook een samenwerk partner in de vorm van Gorinchem. Waarom is Gorinchem dan toch in een stuurgroep vertegenwoordigd? Dat is niet omdat zij er direct belang bij heeft bij dat die reiziger op de veerverbinding Kop van 't Land goed bediend wordt. In die zin niet. Maar ze heeft er wel belang bij dat de expertise die Riveer meeneemt, de advisering of hoe kun je dat optimaliseren, dat dat goed meeweegt in het totaal. Een van de onderdelen die ook op korte termijn aan de orde zou komen, is dat op dit moment er een hele gedifferentieerde tarievenstructuur is bij de kaartverkoop op Kop van 't Land, binnen Riveer is men gewend in een iets andere tariefstructuur, heb ik niet over de hoogte van de tarieven, maar welk type kaartjes je kunt kopen, is men daar gewend om met een andere tariefstructuur te werken en daar heeft men goede ervaring mee. En dat is dan bijvoorbeeld zo een onderwerp, dat komt bij de eerste stuurgroep na eventueel positief besluit aan de orde om daar wijzigingen in aan te brengen. Dat doet men vanuit de expertise en dat is ook de rol in zo'n stuurgroep. Partijen spreken een informatieplicht af, een informatierecht af. Ook zoiets, het is actief, kan je informeren over omstandigheden die van belang zijn voor deze veerverbinding. Het is geen ongelimiteerd recht. Ik bedoel, het is niet kies om te verwachten dat een Dordrechter bijvoorbeeld alles zou moeten willen weten van andermans veerverbinding, maar op deze veerverbinding moet die informatieverplichting en dat recht goed georganiseerd zijn en dat is ook zo afgesproken. En omdat dit een samenwerking is in potentie voor de lange termijn, is de samenwerkingsovereenkomst af te sluiten voor onbepaalde termijn met een opzegperiode van twee jaar. En omdat we ervan uitgaan dat een evaluatie over een jaar eigenlijk een beetje voorbarig is, want je wilt er ook ingroeien en er is ook een ontwikkeling die je wil doormaken, je wilt ook eventuele effecten van verduurzaming op een bepaald moment ook kunnen evalueren, is voorgesteld in de samenwerkingsovereenkomst een evaluatietermijn over vijf jaar. Dus over vijf jaar is er een wat zwaardere evaluatie. Voor de duidelijkheid, in de reguliere omgang met elkaar zul je ook jaarlijks evalueren, terugblikken, maar dat bedoelen we hier dus niet. Dat is gebruikelijk. Nou, is logisch, want dat mag u ook niet verrassen, dat natuurlijk vanuit de markt hier ook naartoe gekeken wordt van wat gebeurt hier, wordt er weer een veerdienstverbinding uit de markt gehaald en ondergebracht bij een samenwerking?

Feitelijk is dat zo, want we kiezen ervoor iets anders dan wat gebruikelijk in de markt te krijgen is.

We kiezen voor samenwerking met de meerwaarde en de consequenties ervan, maar het is natuurlijk ook belangrijk dat het juridisch deugdelijk is. Dus we hebben het laten toetsen op aanbesteding en op staatssteun en die toets geeft aan dat dit goed haalbaar is, waarbij ik natuurlijk nooit kan uitsluiten, dat was de vraag bij gemeente Altena ook, dat er potentieel een marktpartij in bezwaar gaat. Maar we staan juridisch stevig en dat is gewoon goed om te weten. Risicoverdeling. Ik begreep dat er ook wat vragen waren gesteld vanuit, in ieder geval een partij. Ik zal er iets van proberen aan te geven, maar ik zal eerst even de toelichting in algemene zin geven. Zoals gezegd, Altena en Dordrecht zijn financieel verantwoordelijk voor de exploitatie. Gorinchem is verantwoordelijk voor, wat ik dan maar even zo kort omschrijf, het goed exploiteren. Zij hoort zich te gedragen zoals dat behoort bij een goede exploitant. Laat duidelijk zijn dat op voorhand daar geen twijfel over is, maar in de risicoverdeling hebben we wat voorbeelden neergezet waarin we die verdeling zichtbaar maken. Ik ga ze niet allemaal doornemen, ze staan ook in het verhaal. Maar aangezien er ook een vraag over was, bijvoorbeeld wat gebeurt er als het schip per direct uitvalt? Allereerst even de praktische kant, op het moment dat het vaartuig uitvalt, is er niet per direct een alternatief voorhanden. Het is een fiets-, voet- en autoveervaartuig, ja, die hebben we niet in reserve staan, ook een Riveer heeft dat niet. Dus op dat moment zal tijd genomen moeten worden om op zoek te gaan naar een alternatief. Is dat reparatie of is dat iets anders? Wat eventueel heel pragmatisch wel zou kunnen, heb ik even afgestemd met Riveer toen ik de vraag zag, is dat je bijvoorbeeld tijdelijk een fiets-voetveer inzet, auto's dan niet, fiets-voet wel. Nou, een beetje heel pragmatisch. Maar een stukje antwoord op een vraag. Maar de belangrijke vraag is natuurlijk, wie is er dan verantwoordelijk voor zo'n uitval, zo'n aanvaring als bijvoorbeeld sprake is van verwijtbaar gedrag aan de kant van bijvoorbeeld de schipper. Daar zit dus precies de grens. Bij reguliere risico's in de bedrijfsvoering is financieel verantwoordelijk Altena Dordrecht, maar als aanwijsbaar is dat de, tussen aanhalingstekens, schuld ligt bij Gorinchem, dat een schipper dronken was of wat dan ook, dan is Gorinchem aansprakelijk. En dat realiseert zij zich ook. Gorinchem is ook verzekerd voor dit soort zaken, dus er is een bepaalde mate van eigen risico. Dat ligt overigens in de meeste gevallen rond 7500 euro, als u daar in geïnteresseerd bent, maar de verhoudingen zijn zoals zojuist toegelicht. En al die andere voorbeelden, die ga ik niet voorlezen. Ik denk dat ze evident zijn. Zoals gezegd, eind 2024 houdt de concessieovereenkomst op. Daar heeft u als gemeente afspraak over gemaakt met Blue Amigo. Dat betekent ook dat er een stukje voorbereidingstijd moet worden genomen om de overgang zo te organiseren dat de reiziger, de gebruiker daar zo min mogelijk van ervaart, of laten we het netjes zeggen, zo positief mogelijk ervaart. En daar is ook gewoon het nodige nog te doen. Wervingen selectie personeel is, denk ik, de belangrijkste, maar al die andere zaken zijn ook nodig. Daarom staat de besluitvorming vandaag technische bespreking staat op de korte termijn op de rol, want we willen zo snel als mogelijk een positief besluit hebben. Ervan uitgaande dat u daartoe bereid bent. Want dan kan ook zo snel mogelijk alles gedaan worden om het goed voor te bereiden. Als dit nog wat zorgen en vragen oproept, weet dan in ieder geval dat vanuit de Riveer natuurlijk wel enige contacten zijn geweest, niet omdat ze het zelf zoeken, maar omdat de matrozen en de schippers zelf contact hebben gezocht met de Riveer en dat ze graag willen overstappen.

Even als voorbeeld. Althans een aantal, ik zal daar geen uitspraken over doen. Maar dit is wel iets wat moet gebeuren. Dus de gedachte is zo snel als mogelijk implementeren, starten vanaf 1 oktober zodat het kan ingaan bij 1 januari. Nou, ik hoop dat het totale verhaalde ermee wat makkelijker te bevatten is. Dank u.

De voorzitter: Dank aan de heer Schouten voor de uitgebreide en heldere presentatie vanavond. Dank daarvoor, maar blijf nog heel eventjes daar staan. Wie van de commissie en ik zie al gelijk heel veel vingers. Ik ga gewoon even het rondje af. Ik zag aan de linkerkant de heer Roggekamp als eerste zijn vinger opsteken, dus die geef ik als eerste het woord. Gaat uw gang.

De heer Roggekamp: Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, als eerste willen we heel erg onze waardering uitspreken dat er gekeken wordt naar de bedrijfszekerheid en ook voor de reizigers en zelfs ook voor het personeel. We hebben nog wel een vraag en dat heeft ermee te maken dat in het verleden hebben we best wel problemen ook met die pont gehad. Veel kosten, op moment dat jij stopt met een contract, is normaal gesproken, ga je niet je beste spullen weggeven. Wat is de staat van het materiaal dat we over krijgen? En verwachten wij dat we daar in de eerste paar jaar heel veel extra kosten aan krijgen om het weer lang mee te kunnen laten gaan? Dank u wel voorzitter.

De voorzitter: Ja, de heer Schouten, hij knikt al, ik zit even te overleggen. Is dat nou een vraag voor u of voor de wethouder? Dus ik kijk even. Wil de wethouder reageren?

De heer ...: Mag niet.

De voorzitter: Technisch mag.

De heer Schouten: Ik kan er wel wat over zeggen, als ik mag?

De voorzitter: Maar als u zegt van, nou. Gaat uw gang hoor, mijnheer Schouten.

De heer Schouten: Ja? Nee, ik wacht even tot het duidelijk is wie wat wil gaan zeggen. Ik kan in ieder geval daar wel iets over zeggen, want ik heb ook daar natuurlijk contact over gehad en gehouden met Riveer. Want voor de helderheid naar het onderzoek zit ik in de rol van projectleider, procesbegeleider op dit traject. Dus ik hou vinger aan de pols. Allereerst is het goed om te weten dat, ik meen in 23, dat er een revisie is geweest op het vaartuig, dus daar is alles goed aangepakt en daar blijkt dat technisch gezien het vaartuig nog vele jaren door kan gaan. Maar u heeft gelijk, ik weet niet of het altijd gebruikelijk is, maar het is inmiddels wel bekend dat er wat achterstallig onderhoud opgelopen wordt op het vaartuig en ik kan dus niet uitsluiten dat daar dus wat inhaalslag moet worden gemaakt. Maar het zit niet in de categorie van zeer ernstig. Het is echt klein achterstallig onderhoudswerk waarbij de omvang ervan kan natuurlijk pas bepaald worden als het echt daadwerkelijk over is gegaan naar de exploitant Riveer.

De voorzitter: Helder. Dan de heer Laban.

De heer Laban: Ja, dank u wel, voorzitter, ondanks dat alle stukken die bij het voorstel zaten best helder waren, riep het bij onze fractie toch wat vragen op en ook de presentatie die u net gaf leverde eigenlijk even ook wat vragen op. Want u gaf aan dat

er, aanbesteding kon niet plaatsvinden, omdat de periode te kort is. Terwijl ik, als ik goed gezien heb, het rapport in concept opgeleverd is vorig jaar mei. Dus dan, we zitten nu in september en we zijn nu anderhalf jaar verder. Dus ja, dan is het logisch dat als nu dit besproken wordt, dat dan die periode te kort is. Dat dat is een vraag. Moet ik even tussendoor beantwoorden of ga ik gelijk door mijn vragen stellen?

De voorzitter: Nou, als u twee vragen heeft, dan vind ik het prima hoor.

De heer Laban: Vijf.

De voorzitter: Meerdere?

De heer Laban: Vijf vragen.

De voorzitter: Vijf?

De heer Laban: Ja.

De voorzitter: Ja, we moeten wel iedereen even de gelegenheid geven. Stel uw tweede vraag. Dus maak even een beslissing uit welke vraag u wil.

De heer Laban: U gaf aan de veerdienst een negatieve exploitatie kent. Ik zat me af te vragen hoe kunt u dat zeggen als u zegt van, nou, wij weten niet precies hoe de exploitatie van Blue Amigo plaatsvindt. We dekken het negatieve exploitatieresultaat, maar als we niet weten hoe dat resultaat tot stand komt, hoe vindt dat dan plaats? Dat vind ik heel vaag.

De voorzitter: De heer Schouten.

De heer Schouten: Ja, dat ga ik toelichten. Begin ik even met het laatste, dat is misschien wel even terecht, want daar wilde ik eigenlijk op terugkomen, maar was ik eigenlijk alweer vergeten. Dus goed dat u de vraag stelt. Als opdrachtgever heb je eigenlijk geen inzicht, hebben we onvoldoende inzicht gekregen in de exploitatiekosten van een Blue Amigo. Onderdelen wel, dus we hebben wel nadrukkelijk kunnen doorvragen bijvoorbeeld brandstofverbruik en dat soort zaken, dus elementen wel. Maar wij, bij Dordrecht Altena, de opdrachtgever, hebben die expertise dan wellicht niet, maar Riveer heeft die expertise wel. En de vergelijking qua exploitatie is heel goed te maken met Brakel-Herwijnen, want dat is een vergelijkbaar vaartuig met in afstand overbruggen van de een oever naar de andere oever weliswaar een stukje verschil waarvoor gecorrigeerd is, maar ze hebben dus op twee manieren naar de exploitatie gekeken. Meer normatief, van wat zou het kosten als je kijkt naar bemensing et cetera, et cetera en vanuit de historie van Brakel-Herwijnen met een correctie op de afstand die overvaren moet worden.

Vanuit die combinatie is daar een voor de kostenkant een redelijk goed betrouwbare, want de kunnen we altijd, de begroting is altijd voorspelbaar, maar daar ligt een betrouwbare begroting van de kosten. Het tweede element is de kaartverkoop, ook een interessante. Die hebben we gelukkig wel ook gekregen van Blue Amigo, overigens vrij laat in het proces, hebben wij inzicht gekregen in de kaartverkoop, het type kaart et

cetera, dus toen konden we goed matchen wat de opbrengsten in de praktijk zijn. Hebben we ook kunnen leggen naast ook daar de ervaringen elders. We hebben ook kunnen kijken naar langer geleden, want in de aanbesteding van 2018 is ook die kaart ... vlek op opbrengstprognose gedaan. Een van de constatering, misschien interessant om even te melden, is we zitten nog steeds niet op het niveau van voor corona, wat misschien heel vervelend is, maar het biedt ook weer perspectief. Er zit een groeimogelijkheid in, moet je wel een partij hebben die daar een stukje marketing et cetera extra in gaat doen. Dat was ook niet voldoende aan de orde ondanks de intenties aan het begin van de concessieperiode met Blue Amigo. Dus ik hoop dat dit altijd geeft. Dus we hebben nadrukkelijk laten kijken en we hebben zelf ook getoetst, hoe die begrotingsopzet er uitziet, gebaseerd op de normen vanuit Riveer en vanuit een stukje historie van een andere vergelijkbare veerdienst. Vraagt twee, dat was de aanbesteding. Allereerst, ik weet niet welk beeld u heeft bij het doorloop van de aanbestedingsprocedure, maar daar gaat best wel wat tijd overheen. Allereerst moet je weer opnieuw kijken naar wat voor type bestek wil in de markt zetten. Je moet een stukje marktanalyse doen. Dan heb je natuurlijk de formele termijnen en dergelijke en uiteindelijk, het is niet zozeer dat een keer een aanbesteding doen niet haalbaar was. Het was het risico en in onze beleving een aanzienlijk risico dat er een of geen inschrijving zou zijn, waardoor je het opnieuw zou moeten doen. En de optelsom van twee van die aanbestedingsprocedures, met een stukje analyse en rumoer tussen de eerste en de tweede aanbesteding in, dat is het argument. Daar moet ik ook bij aangeven dat gelukkig is de beëindiging van de concessieovereenkomst eind 24 of in eerste instantie aan het begin van ons traject was het de bedoeling dat het eind 23 zou zijn. Dat verklaart misschien ook een beetje iets, maar het is de optelsom van het doorlopen en dan het risico dat je het nog een keer moeten lopen. Dat maakt dat de doorlooptijd te krap wordt.

De heer Laban: Nog een belangrijk vraag, voorzitter, mag dat?

De voorzitter: Een korte vraag en een kort antwoord, alsjeblieft, want er zitten er nog meer hier aan tafel.

De heer Laban: Ik vind het een superinteressante vraag over de dronken schipper. Hoe heet die? Riveer zorgt voor de exploitatie van het schip. Die levert de schipper, die levert alle mensen. Vervolgens drinkt de beste man teveel. Die maakt een aanvaring. Het schip valt buiten vaart en vervolgens is het eigen risico voor Dordrecht. Hoe kan dat?

De heer Schouten: Volgens mij heb ik het tegenovergestelde aangegeven. Dus mocht dat beeld zijn ontstaan, het is de verantwoordelijkheid voor van Gorinchem dat er niet een dronken schipper achter het roer staat. Als er toch zo gebeurt, dan heeft ze zich niet gehouden aan haar zorgplicht en dan is zij verantwoordelijk.

De heer Laban: Uit eigen risico ... Altena en Dordrecht.

De voorzitter: Het gaat via de voorzitter. Want ik heb u nu drie vragen laten stellen. Dan moet je niet stiekem nog even op de knop drukken. Dank voor het antwoord. Dan ga ik verder met mijnheer Van Dam Timmers, gaat uw gang.

De heer Van Dam Timmers: Ja, dank voorzitter, dank ook voor de interessante presentatie. Heel verhelderend ook wel. Ik had een paar, laat ik een vraag eruit halen. We hebben nu natuurlijk de huidige situatie waarin toch wel regelmatig het ook uitvalt. Als ik deze cijfers ook lees, dan gaat het eigenlijk nog niet echt over een verbetering van de service of dat wordt eigenlijk niet op die manier besproken. Hoe worden de kosten daarvan dan gedekt en wat zijn de vooruitzichten daarvan voor de toekomst? Want ik had eigenlijk stiekem verwacht dat dat wel terug zou komen in dit voorstel.

De heer Schouten: Ik weet ook niet per se of ik uw vraag helemaal goed interpreteer, want wat bedoelt u met verbetering van service?

De heer Van Dam Timmers: Nou dank, voorzitter. Bijvoorbeeld werden er werd er Blue Amigo gesproken over duurzaamheid, dat is een serviceverandering of verbetering misschien. Van het vaartuig heb je het dan over. Maar ook als je natuurlijk de dienstverlening anders gaat inrichten, kunnen daar ook andere kosten bij komen kijken. Nu lijkt alsof er exact hetzelfde wordt voortgezet. Is dat een juiste interpretatie van de stukken of zie ik dat verkeerd?

De heer Schouten: Nee, zeg ik dan heel flauw. Het klopt dat het besluit is gebaseerd op de huidige dienstregeling, het voorzetten van de huidige dienstregeling. Eventuele keuzes om bijvoorbeeld als je de service interpreteert als vaker varen, dan is dat een keuze die de stuurgroep maakt, niet. Riveer en in de stuurgroep zijn er bepalende stemmen ... Altna en Dordrecht. Twee, als het gaat om service, deze partij gaat wel degelijk voorstellen, een aantal veranderingen door te voeren, zoals contactloos betalen aan boord. Drie, ze hebben ook capaciteit en budget gereserveerd om meer te doen aan een stukje marketing, een stukje exposure van deze veerverbinding in de zin van dat de recreatieve doelen waar naartoe je reist, dat dat meer benadrukt gaat worden, wat weer hopelijk tot meer kaartverkoop leidt. En zo zijn ongetwijfeld meer voorbeelden die ik nu even niet paraat heb, op grond waarvan zij in ieder geval wel de insteek heeft om te verbeteren. En de kostenkant, voor zover dat relevant voor nu is, de kostenkant is nu gebaseerd op het exploiteren met de dienstregeling zoals die nu is en in het verhaal zit ook inbegrepen een stukje eenmalig budget, bij de overgang goed neerzetten van de veerverbinding in termen van marketing en communicatie. En overigens, dat moet ik ook toch even erbij zetten, in de overhead, wat niet ... hoge laag is, zit natuurlijk wel een voldoende dekking voor het meegaan in de generieke service en marketing van Riveer als zodanig. Dus als onderdeel van het groter geheel.

De voorzitter: Dan geef ik het woord aan de heer Gorter. Gaat uw gang.

De heer Gorter: Dank u wel, voorzitter. Veel vragen, maar ik zal het beperken tot twee. De oude boot is gereviseerd. Ik ben eigenlijk benieuwd wat de levensduur van de bestaande oude boot nog is en in hoeverre kan deze boot op termijn ook verduurzaamd worden?

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Schouten: Ja, daarover vraagt u mij op de details. Wat ik mij goed herinner vanuit de taxatie na revisie, is dat het niet om een paar jaar gaat, voor de duidelijkheid. Het gaat echt wel om een lange periode, meerjarige periode. De vraag is of je dat wilt inderdaad. Want volgens mij is hoe lang u wilt doorgaan met dit vaartuig mede afhankelijk van wat de ambitie van verduurzaming u waard is. En zoals ik ook aangaf, er is nu geen goede businesscase op verduurzaming. Dus met de nautische partner Riveer zal opnieuw moeten worden gekeken naar wat is nou een goede businesscase om te willen verduurzamen? Is dat gebaseerd op het bestaande casco van het huidige vaartuig of is het verstandiger om bijvoorbeeld over te gaan naar een nieuw vaartuig? Maar die hele afwegingen, die maakt u en daar bedoel ik mee de gemeente Dordrecht en de gemeente Altena. En daar kan ik nu niet op vooruitlopen.

De voorzitter: Korte vervolgvraag, maar dan een kort antwoord.

De heer Gorter: Dank u wel, voorzitter. Ik mag er toch wel van uitgaan dat er al vooraf gekeken is of deze boot überhaupt te verduurzamen is? Dat zal toch wel bekend zijn. Kan me niet voorstellen dat we dat nu anno 2024 niet weten.

De heer Schouten: Daar zijn meningen over. Daar is ook wel bepaalde mate van expertise over losgelaten. Maar ik ga niet verder dan de mededeling, daar moet echt een businesscase op gemaakt worden. Maar laat helder zijn, kijk, maken we even de vergelijking en nogmaals, wat ik nu ga zeggen, is geen uitspraak over dit vaartuig, maar maak even de vergelijking. Elektrificatie van dat vaartuig waar Riveer nu mee werkt, dat is volledig nieuw gebouwd, zo licht mogelijk, want des te minder je versleept aan gewicht, des te gemakkelijker het is om te elektrificeren. Als je kijkt naar een bestaand casco, heeft dat gewoon bepaalde kanttekeningen. Maar ja, het is kosten-baten, dus in die zin, de businesscase zal ook zichtbaar moeten maken welke keuzes u bereid bent te maken. En daar is dat businesscasetragect echt nog voor nodig.

De voorzitter: Dan geef ik het woord aan de heer Groenewege. Gaat u gang.

De heer Groenewege: Dank u wel, voorzitter. Ja, even inzoomend op die verduurzaming. Want de samenwerking met Blue Amigo is verbroken omdat zij niet konden voldoen aan concrete doelstellingen op het gebied van verduurzaming. Maar ik begrijp dat er nu eigenlijk ook niet heel concrete doelstellingen zijn op het gebied van verduurzaming. Of begrijp ik het dan verkeerd? Want waar ik u over hoor praten, zijn allemaal businesscases en dingen die nog uitgewerkt moeten worden en dat traag proces wat wij Blue Amigo juist verweten, daar lijken we nu weer in verstrikt te raken. Klopt die analyse of zijn er toch nog concrete doelstellingen waar wij, college, aan kunnen houden?

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Schouten: Voor alle helderheid, er is een duidelijke procesafspraken om te verduurzamen, dat is een. Twee, op basis van waar het nu staat, is het niet mogelijk om nu een harde keuze te maken over verduurzaming. Drie, met die huidige context dat je niet precies weet hoe ver je kunt gaan met verduurzamen, is het niet mogelijk om dat mee te nemen in aanbesteding, dus is het ook geen andere optie dan dat je in de samenwerking, dat je besluit om dit in de samenwerking samen te gaan oppakken. Het tempo waarin je dit wil doen, dat is dan waar dan nog gestuurd kan worden. Hoe snel

kun je erin gaan? En ik kan alleen maar op dit punt, als procesbegeleider de geruststellende woorden uiten, Riveer is met een vergelijkbaar vaartuig ook bezig met het uitwerken van verduurzaming. En daarin is één plus één drie. Dus de kennis en expeditie die je daarin opdoet, kun je direct toepassen op dit vaartuig. Verwacht geen wonderen dat morgen je per direct weet verduurzamen betekent dit en kost dat, zo simpel is het helaas niet.

De voorzitter: Korte vervolgvraag.

De heer Groenewege: Ja, zijn er dan einddoelen en tussendoelen gesteld met een bepaalde deadline?

De heer Schouten: Nee. Heel kort antwoord, nee, er is een procesafspraken gemaakt. En het is in de stuurgroep, de governance van de samenwerking, daarin moet het dan verder zijn verslag gaan krijgen.

De voorzitter: Helder. Dan geef ik het woord aan de heer Kuhlmann. Gaat uw gang.

De heer Kuhlmann: Dank u, voorzitter. Ik wil toch even nog terugkeren naar de risico's en dan het gegeven dat het onze boot is waar de mensen van Gorinchem met het scenario van de dronken kapitein misschien, laten we maar hopen we niet, maar je moet natuurlijk als je afspraken maakt, ook kijken naar dingen die minder waarschijnlijk zijn, nou zeiden ... zojuist duidelijk in de presentatie in dat scenario zijn de kosten, de schade liggen dan bij Gorinchem. En dat ligt heel voor de hand bij die dronken kapitein. Ik vertrouw erop dat dat ook op die manier zo in die samenwerkingsovereenkomst staat. Want anders zou je dat natuurlijk niet zo stellig zeggen. Waar het zorgpunt zit en dat deel ik met de heer Laban, is dat we behalve die samenwerkingsovereenkomst ook het raadsvoorstel hebben en dat is uiteindelijk waar we over moeten besluiten. In het raadsvoorstel staat het op een andere eigenlijk heel geheel ongeclausuleerde manier geformuleerd en voorzitten, als u mij toestaat, dan citeer ik uit het raadsvoorstel. Daar staat namelijk aanvaring met een ander schip, dubbele punt, Gorinchem is verzekerd en wordt alleen aangesproken op het eigen risico. Het eigen risico wordt in rekening gebracht bij de eigenaar van de veerpont, de gemeente Dordrecht. Daar wordt die nuance die u eerder aangaf, ja goed, in zo'n scenario waarbij het echt overduidelijk is dat de schade gewoon te wijten is aan onzorgvuldig handelen van Gorinchem, die nuancering leest ik niet in dat raadsvoorstel.

Dat zijn twee dingen die dan een beetje met elkaar botsen en ik hoop en dan kijk ik eigenlijk een beetje naar mijn linkerkant, kunnen we dat raadsvoorstel niet wat duidelijker maken, terwijl dat het in overeenstemming is met wat we zojuist in de presentatie zo stellig hebben gehoord?

De voorzitter: Dat is een heldere vraag. En dan kijk ik even de wethouder aan. Wethouder Van der Linden.

De heer Van der Linden: Ik ga me niet laten verleiden om teksten ... te doen, althans niet op dit onderwerp. Voor elke andere tekst ... ben ik altijd beschikbaar buiten de vergadering. Maar er ligt een overeenkomst onder en die overeenkomst omschrijft heel goed, denk ik, hoe we er juridisch elkaar aan gaan houden. En ik denk dat dat leidend

moet zijn. En dat is ook wat de partijen bindt en niet het raadsvoorstel zelf. Tot zover, denk ik, eventjes.

De voorzitter: Daar heeft de heer Van Dam Timmers nog een vervolgvraag op.

De heer Van Dam Timmers: Ja, voorzitter, daar kort daarop vooral aanvullend eigenlijk, als we kijken naar het besluit van het raadsvoorstel, dan besluiten we over de verordening en niet over het raadsvoorstel zelf.

De voorzitter: Helder. Dan geef ik het woord aan de heer Bootsman.

De heer ...: Voorzitter? Mag ik nog?

De voorzitter: Nee. Ik ben heel streng. Nee, er zijn nog mensen die vraag hebben.

De heer Bootsman: Ja, dank u wel, voorzitter. Ik zal het kort houden. Over de verduurzaming is het net al heel veel gegaan. En nog even gewoon een bevestigende vraag, neem ik aan dat dat gewoon uitgewerkt gaat worden met de stuurgroep in de businesscase? Dat we daar wel iets van gaan zien over een tijdje? Dan, de laatste vraag, er zijn in de presentatie natuurlijk heel veel voordelen van de samenwerking getoond, maar heeft de samenwerking eigenlijk ook nadelen? Daar waren wij wel benieuwd naar. Dank u wel.

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer ...: Of het een nadeel is, is aan u om te beoordelen. Maar het grote verschil natuurlijk, is dat je bij aanbesteding concessieovereenkomst heb je gewoon een vast bedrag waar je voor financieel verantwoordelijk bent. En in deze constructie bent u financieel verantwoordelijk voor het tekort van de exploitatie. En ja, voor de duidelijkheid, in positieve periodes heeft er een voordeel van, maar in negatieve periodes, brandstofprijzen stijgen de pan uit, heeft u er nadeel van. Dat is het grote nadeel. Overigens, aanvullend erop, want dan moet je altijd nadenken over hoe borg je dat dan? Het gaat natuurlijk nooit zo zijn dat Riveer en ook niet de andere leden van de stuurgroep dat zomaar ongelimiteerd laten gebeuren. Dus daar moet dan ook op ingegrepen worden en daar is het ook op ingericht. Maar dat is het nadeel.

De voorzitter: De wethouder wil nog iets aanvullends aan de commissie mededelen.

De heer Van der Linden: Ja, ik denk, want u vroeg ook naar wat zijn de verdere plannen voor verduurzaming? Daar gaan we het, denk ik, gewoon eens onderling over hebben. Wat deze overeenkomst beoogt, is de continuïteit van dienstverlening op een manier die minder onzekerheid geeft dan die van de afgelopen vijf, zes jaar. Want we zijn destijds ingestapt in een overeenkomst waarin we een hele stevige ambitie hadden op duurzaamheid en die bleek niet te kunnen worden geleverd. Nou, dan heb je maar een ding te doen, namelijk het contact ontbinden. Dus dat is ook niet zomaar vriendelijk gegaan. Dat is gewoon een overeenkomst geweest. We stoppen ermee, klaar. Heb je vervolgens wel een heel belangrijk veerverbinding die je ook nog langjarig moet willen of wil garanderen en daarom ben ik heel blij dat we dat op deze manier dat kunnen doen. De ambitie die Dordrecht zelf al dan niet zou formuleren over het veer verduurzamen,

daar gaan wij natuurlijk zelf het gesprek ook nog over aan. Maar ik ben eerst heel blij als we deze overeenkomst kunnen sluiten enzovoort en de continuïteit van dienstverlening kunnen garanderen op een comfortabele manier dan voor, met bovendien het positief risico dat we als Riveer lekker ingewerkt is, dat we het tekort zien dalen, wat dan niet groot groter is geworden, maar het kan nog dalen. Want als die verbinding beter gaat werken, daar houden we er meer aan over. Tot zover.

De voorzitter: Helder. Wie mag ik nog meer? Ik zag mijnheer Stolk, had u nog een vraag? VSP, gaat uw gang.

De heer Stolk: Ja, ik had de vraag die eigenlijk de wethouder nu ook aangeeft, de kosten die eraan verbonden zijn zoals het nu is en dadelijk in de toekomst is, is daar iets over te zeggen?

De voorzitter: Gaat uw gang.

De heer Van der Linden: Ja, dat staat ook wel in de stukken vermeld. Kijk, tien jaar terug betaalden wij de hele exploitatie, Dordrecht. In de afgelopen jaren zijn we er in goed overleg met Altena erin geslaagd om de exploitatie fiftyfifty te maken, wat recht doet aan het feit dat we allebei een belang hebben. De verantwoordelijkheid voor het schip ligt bij ons. Nou, u ziet in de stukken een voorstel om structureel 80.000 euro in de begroting op te nemen voor onderhoud van het schip en de exploitatie van het veer zelf kost ons minder dan twee ton per jaar. En dat bedrag zou nog kunnen dalen in de loop van de komende jaren. En daarmee zitten we eigenlijk wat dat betreft op een dalend traject. Dat is positief te noemen. Als je dat zou willen noemen, zou je kunnen zeggen positief.

De heer Gorter: Voorzitter?

De voorzitter: Ja, de heer Gorter, gaat uw gang.

De heer Gorter: Zou de wethouder de exploitatie overzicht willen toevoegen bij de stukken?

De voorzitter: Kan de wethouder dat toezeggen?

De heer Gorter: Kan de wethouder dat toezeggen?

De heer Van der Linden: Ik moet eventjes in mijn stukken bladeren van wat u nu heeft, maar dit is de post die al heel lang op de begroting staat. En ik weet eigenlijk niet hoe gedetailleerd we dat bijhouden? Dus ik wil best toezeggen dat ik de informatie die wij hebben, ga sturen, maar ik weet niet hoe concreet we die hebben eigenlijk.

De voorzitter: Kunt u daarmee leven, de heer Gorter?

De heer Gorter: Nee, eigenlijk niet, want dat vind ik heel vaag.

De heer Van der Linden: Ik weet niet wat we hebben, punt.

De heer Gorter: Ik mag toch, er is een businesscase gemaakt en ik neem aan dat daar de plussen en de minnen in een mooi overzicht zijn gemaakt, waardoor er een vergelijk uitkomt, waardoor dit minder of misschien wel hetzelfde is wat het was. Dus ik mag toch wel aannemen dat daar wat stukken zijn die daar voor ons ieder geval een duidelijk inzicht geven van.

De heer Van der Linden: Het is een technische vraag. Ik kan hem laten uitzoeken en misschien weet de adviseur het. Ik heb hem niet, punt.

De voorzitter: De heer Schouten.

De heer Schouten: Ja, het kort antwoord is.

De voorzitter: En u ook via de voorzitter.

De heer Schouten: Het kort antwoord is ja, er is een begroting, maar ik zou er wel iets aan willen toevoegen voordat we zomaar met elkaar dingen toezeggen. Ik zou graag wel willen meegeven dat dan of adviseren laat even toetsen of dat vertrouwelijk getypeerd moet worden of dat het neergelegd kan worden in de openbaarheid. Het kan bedrijfsgevoelige informatie zijn vanuit Riveercontext.

De heer Gorter: Voorzitter, daar kan ik mee leven.

De voorzitter: Nou, dat is wel een antwoord dan. Wie van de commissieleden hebben er nog vragen? Hetzij aan de ambtelijke ondersteuning, aan de heer Schouten of aan de wethouder? Beeldvormend zitten we nog. Concluderend dat er geen vragen meer zijn aan de Schouten en aan college en ambtelijke ondersteuning, dan gaan we deze vergadering beëindigen, maar dan is natuurlijk de vraag altijd hoe gaan we met dit voorstel om? Wilt u dit als beeldvormend nog een keer of zegt u, het kan oordeelsvormend? Daarbij geef ik u wel daar overweging mee, omdat de huidige exploitant natuurlijk Blue Amigo het veer tot 31 december 2024 exploiteert en de overstap naar Riveer per 1 januari 2025 is, er de nodige voorbereiding vraagt en dat gaf de heer Schouten net ook al aan, zit daar ook de nodige tijdsdruk op dit raadsvoorstel? Dat wil ik u alleen maar even ter overweging meegeven in uw besluitvorming. De heer Kuhlmann wil aftrappen.

De heer Kuhlmann: Nou, mag ik nog een extra optie toevoegen aan uw menu, voorzitter? Ik denk wat we ook, eerlijk gezegd ben ik redelijk overtuigd naar wat we gehoord hebben, ik zie niet zo snel andere alternatieven. Ze kunnen het stuk natuurlijk ook als hamerstuk naar de volgende raad sturen. Dat zou, denk ik, ook een optie kunnen zijn.

De voorzitter: Die heb ik bewust weggelaten even. Het is aan u en ik heb het daar overweging meegegeven. Het is mooi dat de heer Kuhlmann hem eigenlijk voor het doel neerlegt. Kunnen we dit, ook gezien de tijdsdruk en ook gezien van willen wij een veerdienst houden tussen, want dat is even ook de vraag aan u, vindt u het als commissie belangrijk dat de overstap per eind december tot per 1 januari overgaat, dat de veerdienst gaat varen. Laat ik het dan maar zo zeggen. Dat leg ik even bij u ter overweging en dan stel ik de vraag, wil u nog iets aanvullends aangeven?

De heer Van Dam Timmers: Ja, voorzitter, ik wil heel graag een veerdienst behouden.

De voorzitter: Nou, dan ga ik hem gewoon zeggen, dan wil ik gewoon vingertjes zien. Kan dit raadsvoorstel met de toelichting die vanavond is gegeven en ook best wel heldere antwoorden, denk ik, kan dit als hamerstuk naar de raad? Nou, mijnheer Schouten, u heeft het overtroffen. U heeft ze allemaal stil gekregen vanavond met toch wel wat kritische kanttekeningen, dan stel ik voor dat dit raadsvoorstel als hamerstuk naar de raad gaat. Ik dank alle aanwezigen en commissie- en raadsleden, ambtelijke ondersteuning en uiteraard ook de wethouders en mensen op de publieke tribune en thuis. Allemaal wel thuis en morgen gezond weer op.

De heer ...: Je moet een radioprogramma beginnen.

4. Vaststellen Beleidsplan Openbare Verlichting 2025-2034 - Raadsvoorstel

Voorzitter: Mevrouw Van Engelen

Raadsgriffier: De heer Boogaard

Verslag: NotuBiz

Aanwezig:

Dhr. Ayverdi (DENK)

Dhr. Bootsman (GroenLinks)

Dhr. Van Dam Timmers (CDA)

Dhr. Groenewege (Partij voor de Dieren)

Dhr. Van Gulik (teamleider en adviseur bij de gemeente)

Mevr. Jager (Beter Voor Dordt)

Dhr. Jonker (vakspecialist openbare verlichting bij de gemeente)

Dhr. Kuhlmann (VVD)

Dhr. Frans-Bauke van der Meer (GroenLinks)

Dhr. Okkerse (SP)

Dhr. Roggekamp (Gewoon Dordt)

Dhr. Schalken (Beter Voor Dordt)

Mevr. Schnabel (PvdA)

Dhr. Stolk (VSP)

Dhr. De Vries (VSP)

Portefeuillehouder: wethouder Merx.

De voorzitter: Volgens mij is onze zaal zo redelijk gevuld. Dus kunnen we beginnen. Welkom allemaal bij deze technische sessie over het vaststellen Beleidsplan Openbare Verlichting. Mijn naam is Yara van Engelen. Ik ben vanavond uw voorzitter en voordat ik verder ga toelichten waar we het vanavond over hebben, wil ik het welbekende voorstelrondje doen. Dat betekent dat we de hele tafel even rondgaan en mag u uw naam en achternaam of alleen achternaam, als u dat wenst, noemen en van welke partij u bent of welke functie u bekleedt. En als we klaar zijn met het voorstelrondje, dan ga ik verder. Ik begin hier aan mijn linkerzijde. Dank jullie wel. Dan, waarom we hier vanavond zitten? We hebben het beleidsplan Openbare Verlichting gekregen en de VVD heeft hier vragen bijgesteld. De VVD vroeg zich namelijk af of het nogal veilig blijft als we onze buitenlampen een tikje minder fel of minder lang aanzetten. Andere formulering van

deze vraag kunt u vinden onder het agendapunt in het RIS. De presentatie van vanavond, gegeven door de heer Gulik en de heer Jonker zal zich ook op die vragen toespitsen. Dus op die vragen krijgen we sowieso een antwoord, nu is het raadsvoorstel natuurlijk breder dan alleen deze vraag, maar ik wil u toch vragen om u te beperken tot het onderwerp van deze vraag. Want dat is waar op voorbereid is. En mocht de commissie nog iets anders willen weten over dit raadsvoorstel, nog verder op induiken, zij het beeldvormend, oordeelsvormend, kunnen we daar aan het eind natuurlijk nog een conclusie over trekken. Dan gaan we beginnen met de prestatie. Die zal om en bij 5 minuten duren en daarna is er gelegenheid voor vragen. Ik geef het woord aan u, gaat uw gang.

De heer Jonker: Dank u wel. Aan de orde is het voorliggende raadsvoorstel om in te stemmen met scenario 3. In dat scenario 3 zit dus ook het meer dan 30 procent dimmen en optie 1 van de beleidsnota Openbare Verlichting. Specifiek is de vraag gesteld van uiteraard blijft het veilig met zo'n sterke vermindering van de verlichting? En heel kort is het antwoord ja. Want we blijven voldoen aan de richtlijn. En ik snap de vraag, want in het raadsvoorstel is het niet genoemd, wel in de achterliggende stukken, wat staat er in het beleid? We kunnen meer, nog even terug naar 14 november vorig jaar. Toen hebben we een beeldvormende sessie gehad. Toen is ook de vraag vanuit de raad gesteld van kunnen we meer dimmen, kunnen we duurzamer, is de hoeveelheid verlichting nou nodig? Die hebben we beantwoord in de Q&A-bijlagen en in het realisatiedeel hebben we dat uitgewerkt, hebben toegelicht dat het ook voldoet aan de richtlijn. Want we dimmen in bloktijden en daar kom ik zo verder op terug. De richtlijn, de MPR, Nederlandse praktijkrichtlijn, die is gebaseerd op Europese normen en daar is heel nadrukkelijk sociale- en verkeersveiligheid in meegenomen. We hebben in Dordrecht op een groot aantal wegen en hoog verlichtingsniveau.

We dimmen op de meeste wegen al 10 jaar, in het vorige beleid heeft de raad daarmee ingestemd dat we in de nachtelijke uren dimmen. We liepen toen al voor op de praktijkrichtlijn. We hadden toen een tussen richtlijn, een Nederlandse richtlijn en die liet het al toe. Later heeft de Europese richtlijn het ook overgenomen dat er op basis van verkeersaanbod in bloktijden ook gewoon meer als 30 procent gedimd kan worden. Elke weg die gaat apart worden beoordeeld. Ik kom straks met een voorbeeld van de Krispijnseweg, maar dat is lang niet het voorbeeld voor andere wegen. Neem bijvoorbeeld de Thorbeckeweg. Dan heb je een grote bomenrij staan, daar kan je genees zover dimmen, want dan wordt het op het trottoir veel te donker en sociaal onveilig. We houden een hoger verlichtingsniveau. Dat is in de basis al bij een kruispunt en bij een oversteekplaats en dat blijft ook zo, want dat dimt gelijkmatig of tegelijkertijd en een hoog niveau op een kruising blijft in zo'n hoog niveau op die kruising, hoger niveau op die kruising. En stel voor, er is toch wat aan de hand, politie vanuit de wijk, we kunnen per groep individueel, we kunnen het dimregime kunnen we op die locatie ook weer heel eenvoudig aanpassen. Vandaag ingevoerd in het systeem, moet er twee nachtjes moet iedereen even oriënteren en de derde nacht is het weer aangepast. Zo slim is het. We werken met controles op de armaturen. Je ziet hier ook een voorbeeld dat wat die controle is, die zit boven op een armatuur, zoals ongetwijfeld je al eens een keertje zal gezien hebben en dat is een controle die 's nachts een pakketje doorstuurt en zo kunnen we dus ook heel snel dat benaderen en heel snel weer instellen. Krispijnseweg, daar hebben we ook al een stukje een pijlendraaier om uit te proberen, eerst kregen we een

klacht over heel veel verlichting. Dat klopt ook, dat was iets te veel in de basis. We hebben het op een verlichtingsniveau van 100 procent, wat echt nodig is volgens de norm, hebben we die ingericht en we hebben nu dit op een stuk Krispijnseweg dit scenario ingebracht. En dan is alles gebaseerd op verkeersintensiteit en zitten er nog veel meer parameters aan vast, geparkeerde auto's, er mogen fietsers op de weg zitten. ... is weer heel anders als een Krispijnseweg. Heb je zelfs een lager niveau, je zou zeggen het is een drukker doorgangroute, maar heb je veel minder andere parameters die van invloed zijn en we hebben dit dus ook al een poosje daar uitgevoerd en het laagste niveau is ten alle tijden nog steeds twee keer zoveel als een aanliggende woonstraat. Om een indruk daarvan te geven. Nogmaals, in 10 jaar tijd geen enkele klacht over die 30 procent dimmen. Sterker nog, als je erbij staat, je ziet het dimmen van 100 naar 30 zie je niet, ga je van 100 naar 50, dat zie je, dan is het even wennen. Maar dan is het ook, die geleidelijke dimming is gewoon goed om te accepteren en valt ook niet op. Dat levert ook in het dimstand van het een naar het andere levert het ook geen gevaarstelling op. Dit zijn beelden, die hebben we onlangs gemaakt. Eerlijkheid gebiedt te zeggen een werkelijke situatie krijg hier niet op de foto vastgelegd. Fotografen die zullen dat ongetwijfeld beamen. We hebben naar zo waarheidsgetrouw hebben we met de juiste belichtingscorrectie het beeld wat wij op straat zagen, vastgelegd en is hier te zien. Wat van groot belang is met dimmen, is dat de gelijkmatigheid gelijk blijft. En daardoor blijf je het overzicht zien. Een obstakel wat niet op straat liggen, wat je als automobilist tijdig zou moeten zien, blijf je nu zien. Ga je om en om doven, dan heb je een slechte gelijkmatigheid, dan krijg je wel gevaarlijkere situaties. Hier met dimmen, dat is juist het grote voordeel, je blijft een goede gelijkmatigheid houden. Dat was die.

De voorzitter: Nou, dat was precies 5 minuten, mijnheer Jonker, dus dat heeft u perfect gedaan. Weken op getraind, ja. Dan is het tijd voor de vragen en zag fractie Beter Voor Dordt al popelen. Ik geef het woord aan mevrouw Jager. Gaat uw gang. Met microfoon.

Mevrouw Jager: Met microfoon. Met name over de Krispijnseweg als prachtig voorbeeld. Nou is daar de situatie qua verkeer enorm veranderd. Hoe u zo goed heeft kunnen testen, begrijp ik nog niet helemaal, want we hebben gewoon een hele tijd helemaal zonder licht gezeten daar voor een heel groot deel van de weg. Maar het is wel zo dat de gelijkmatigheid van de verlichting daar voor de mensen in de wijk best wel opvalt dat het niet altijd gelijkmatig is, omdat de situatie niet zo is als je dus hier ziet in de zomer met de bomen en ze zijn nu net gesnoeid, maar goed. De bomen, soms zitten de masten tussen de bomen, soms is er een lamp stuk en als er zo gedimd wordt, is een kapotte lamp genoeg om een heel groot stuk weg in het donker te zetten. Nou moet ik zeggen dat ik niet weet of een verlaging om 10.00 uur naar 50 procent wel zo'n goed plan is, omdat rond een uur of 11 heel veel raadsleden altijd op de fiets ...

De voorzitter: Daar hoeft u gelukkig nog niets van te vinden.

Mevrouw Jager: En of dat nou zo veilig is, vraag ik me af. En bovendien, als er een stuk weg slecht verlicht is omdat er een lamp stuk is en de rest het niet een beetje opvangt, er gebeurt veel op die fietsstroken. Er staan regelmatig ...

De voorzitter: Een vraag, want het is helder dat er meerdere factoren meespelen, van seizoenen en ... En vraag is inderdaad, dat wilde ik aan u stellen. Gaat uw gang.

Mevrouw Jager: Ja, de vraag hierbij is, u heeft het op een gegeven moment over de lichtsterkte en wij vragen ons af hoe meet je die? Doe je dat gewoon op het net, op de lantaarnpaal, zo van hij is nu 100 procent, we draaien hem terug naar 30 of we draaien hem terug naar 70 of doe je metingen op de weg? Van hoe is het licht nu? En er is gezegd dat er geen klachten waren over de verlichting. Is daar ook een uitvraag gedaan bij de mensen in de omgeving daar of is het gewoon van niemand heeft geklaagd, dus er zijn geen klachten?

De voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik voor de eerste vraag wie gaat die beantwoorden over hoe wordt dit gemeten. De heer Jonker, gaat uw gang.

De heer Jonker: Wij maken theoretisch technische verlichtingsberekeningen. Op basis daarvan wordt een verlichtingsplan gemaakt en geïnstalleerd. Meten, we doen af en toe een controlemeting of dat het overeenkomt. Tijdens pilots en proefavonden controleren we steekproefsgewijs of dat dat dimmen ook inderdaad die 30 procent en die 50 procent en die 70 procent, of dat dat het doet en functioneert. Wij kunnen met die slimme verlichting dus ook zien wat het verbruik is, daar kunnen we het ook aan zien. Dat is nu het voordeel. Ik kom even terug op de afgelopen 10 jaar, hebben het gemeten, steekproefsgewijs en over de afgelopen 10 jaar zijn geen vragen gekomen, geen klachten gekomen over die 30 procent. We hebben nu, voorzitter, is het goed dat ik dan gelijk die vragen in een?

De voorzitter: Zeker, als u daar ook antwoord op kan geven, dan mag u het in een keer doen.

De heer Jonker: We hebben nu nog geen bewoners betrokken bij de pilot, want die is maar kleinschalig bij de Krispijnseweg. Dat hebben we nog niet gedaan. En we hebben ook bij het dimmen van de 30 procent op de doorgaande wegen in de afgelopen 10 jaar nooit bewoners erbij betrokken. We hebben wel overleg gehad met verkeer, maar dat is niet aan de orde geweest. Punt. Als het gaat om gelijkmatigheid, u heeft gelijk, een lichtpunt wat uitvalt of een boomkruin, dat is slecht voor de gelijkmatigheid, het voordeel nu met die slimme verlichting, is dat we de volgende ochtend een melding krijgen wanneer er een lichtpunt uit is. We kunnen sneller acteren op klachten en sneller dus de aannemer aansturen om die lampstoring te verhelpen. Boomkruinen is een terecht punt. We hebben nu er expliciet naar gekeken op de Krispijnseweg met de nieuwe inrichting, je kunt af en toe met wat langer uitleggers, dat je voorbij de boomkruin komt. Ik kan ook een voorbeeld aanwijzen, waar ik zondagavond ook nog geweest ben, ... slecht verlicht, omdat je daar met boomkruinen zit. Dat gaan we aanpakken, dat soort dingen hebben we in het vizier. Als we een melding krijgen of we zien dat zelf, dan gaan we dat oppakken, want dat kan niet. Daar heb je ook weer fietsers, eigenlijk soortgelijke situatie. Iets minder druk op de weg, dat pakken wij op basis van bevindingen, klachten pakken wij aan en verbeteren we.

De voorzitter: Dank u wel. Mevrouw Jager heeft nog een vervolgvraag naar aanleiding van de beantwoording.

Mevrouw Jager: Even op reageren.

De voorzitter: Gaat uw gang.

Mevrouw Jager: Als het maar niet betekent dat u al die bomen om gaat zagen. En het feit dat u al 10 jaar lang geen klacht.

De voorzitter: Dat is een leuke discussie voor als we een keer orde gaan vormen.

Mevrouw Jager: Nee, nog een dingetje.

De voorzitter: Een technische vraag, als u die heeft.

Mevrouw Jager: Het feit dat u 10 jaar lang geen klachten gehad heeft, wil niet zeggen dat er geen klachten zijn, want er wordt wat afgemopperd daar. Het is alleen zo dat ze u niet bereiken blijkbaar.

De voorzitter: En u wel. Dus dat is fijn dat de raadsleden goed te vinden zijn. Er gingen meerdere handen omhoog. Ik ga eerst naar de overkant, naar de heer Roggekamp en dan naar de heer Kuhlmann en dan heer Van der Meer. Mijnheer Roggekamp van Gewoon Dordt.

De heer Roggeman: Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, we kijken nu alleen naar die veiligheid naar het dimmen. Op bepaalde tijden dimmen, mevrouw Jager gaf het al aan, niet elke dag is hetzelfde. We hebben dan ook nog weleens feestdagen, we hebben wat andere dingen. In hoeverre is er gekeken om die verlichting niet dynamisch laten bepalen, hoeveel verkeer er is en aan de hand daarvan te dimmen, waardoor je dus gewoon wel degelijk kijkt naar dus hoe druk het op straat is en dus ook zeker weet dat als het drukker is, meer fietsen zijn, dat er misschien wat meer licht is bijvoorbeeld. Is daarnaar gekeken in heel het onderzoek?

De voorzitter: De heer Jonker voor beantwoording.

De heer Jonker: Nee, daar is nu niet naar gekeken. We gaan wel een pilot doen op de Rijksstraatweg. Maar daar zitten geen fietsers op, daar hebben we een apart fietspad. Die pilot gaat volgende week starten. Daar gaan we op basis van verkeersaanbod kijken of dat we dat daaraan kunnen regelen. En dat zal mogelijk een uitwerking gaan hebben. En dan komen we daar later, denk ik, op terug in de raad. Maar we moeten er eerst ervaring mee opdoen. Het moet technisch verantwoord zijn, want dan kunnen we nog misschien gerichter energie besparen dan dit dimmen.

De voorzitter: Top, genoeg beantwoording, zie ik. Dank u wel. Dan gaan we naar de vraag van de heer Kuhlmann van Dordtse VVD, gaat uw gang.

De heer Kuhlmann: Ja, dank u voorzitter. In de eerste plaats ben ik heel dankbaar voor de presentatie en natuurlijk ook voor het harde werk wat u en uw collega's hebben gedaan wat betreft het voorstel wat we hebben gekregen. Er staan hele goede dingen in, de verlichting naar het sportpark is, denk ik, een goed punt. Maar concreet, het dimmen, daar hadden we wel wat vragen, dat is de reden dat we het hebben geagendeerd, omdat we natuurlijk ook denken aan een situatie zo 's nachts heb je natuurlijk wel eens te maken met hardrijders die zo met hele hoge snelheden dan, het is een vrij spel, gaan

rijden of fietsers zonder licht, die komen natuurlijk ook wel eens voor vandaag, aandacht voor dit onderwerp. Heel goed dat die plaatjes er zijn. Dat maakt het inzichtelijker. Maar ik ben toch even benieuwd, want dit zijn plaatjes van de Krispijnseweg. En dat is een weg die in een normale situatie goed verlicht is. Althans ik begreep dat die, als je hem vergelijkt met, als ik het goed heb gehoord, met de aanliggende zijstraten, de woonstraat, dan is hij gewoon beter verlicht dan die woonstraat, helder, begrijp ik. Maar het plan dat we hebben, gaat natuurlijk over de hele stad en wellicht straks ook over dimmen of extra dimmen in die woonstraten, andere straten. Kunt u daar iets over zeggen? Want het is, ik vind het erg belangrijk dat het allemaal goed zichtbaar blijft.

De voorzitter: Ik heb een technische vraag gehoord, dus dat betekent dat we door kunnen voordat we verzanden in toch een stiekeme woordvoering. De rest van de straten, de heer Jonker.

De heer Jonker: Uit mijn hoofd gezegd, in optie drie hebben we ook aangegeven wat alles dimmen zou betekenen.

Wij raden dat niet aan, want ik vind dat het ten koste gaat vanuit de sociale veiligheid, ondanks dat je in een woonstraat ook de gelijkmatigheid behoudt, maar hij is al relatief laag verlicht. Je kan nog een klein stapje doen, maar dat zit er niet in. Het besluit wat in scenario drie zit, is alleen doorgaande wegen, alleen doorgaande wegen. En dan is doorgaande wegen, is niet allemaal het niveau van de Krispijnseweg, wat in de basis hoog is omdat er allerlei soorten verkeer zit en geparkeerde auto's in allerlei verkeers- en conflictsituaties. Want het is gewoon erg hoog. Dat is een van de hoogst verlichte straten, denk ik, in Dordrecht, de Krispijnseweg. Maar ik noemde dat ook de Thorbeckeweg, daar is het in de basis al 100 procent, is een veel lager lichtingsniveau. Daar kunnen we geeneens naar 70 procent dimmen. Daar komen we niet verder, hooguit tot 70, tot 50 procent, maar in sommige straten kunnen we maar dat ene stapje wat we nu al doen, maar we kunnen echt nog in het kader van duurzaamheid, energiebesparing kunnen we flora en fauna kunnen we echt een stap maken en het zou een gemiste kans, mijn advies zit erin gemiste kans zijn om daar nu niet in door te pakken.

De voorzitter: Dank u wel. De heer Kuhlmann, korte vervolgvraag, zeker. Gaat uw gang.

De heer Kuhlmann: Op zichzelf ... wel al aardig overtuigd, maar ik heb nog een vraag, een beetje in het verlengde van wat er eerder ook gezegd is. Stel nu dat, mevrouw Jager vroeg ook aandacht voor, dat bewoners op een gegeven moment denken van, wacht even, het wordt nu wel heel donker. Of misschien niet alleen als je in die straat woont, maar als je ook meteen er regelmatig doorheen rijdt. Is er dan een mogelijkheid voor mensen om daar wat aan te geven, staat het fictieloket hiervoor voor open?

De voorzitter: Ja, dat is de vervolgvraag, kunnen mensen dat aangeven? De heer Jonker.

De heer Jonker: Jazeker. Kijk, wij bewaken bij het vakteam Openbare Verlichting dat we alles wel gelijk beoordelen, maar op het moment dat er vanuit de politie, vanuit wijkgericht werken een dringende vraag komt van luister, er is nu zoveel inbraak, er is nu zoveel gedoe, er is nu zoveel onrust, dan is het besluit snel genomen. Daar hoef ik, denk ik, niet voor, ik kijk maar even naar de wethouder, want dat hebben we tot nu toe

altijd al zo gedaan, dan wordt het niveau gewoon weer een stapje hoger gezet tot wanneer het nodig is of blijvend. Dan is het binnen twee dagen geregeld.

De voorzitter: Heeft de wethouder een niet-politieke aanvulling?

De heer Merx: En niet-politieke aanvulling? Wat is nou politiek?

De voorzitter: Nou, ik ga eerst luisteren en dan zal ik mijn oordeel vellen. Wethouder Merx.

De heer Merx: Het is net wat de heer Jonker zegt. Er kunnen allerlei aanleidingen zijn. Dat hoeft helemaal niets te maken te hebben met het niveau van verlichting die je hebt, maar er kunnen in de omgeving, een wijk kan er gewoon een bepaalde mate onrust zijn, om wat voor redenen ook.

Dus de eerste vraag is ja, iedereen die zegt van, wat raar, ik zie helemaal niets meer 's avonds, die verlichting staat bijna uit. Je kunt het gewoon melden via Fixi. Maar er kunnen andere aanleidingen zijn waar dat we toch zeggen, oké, verkeerstechnisch helemaal geen enkele aanleiding om die verlichting hoger te zetten. Er zijn andere omstandigheden die nu noodzaken, in overleg met politie of wie dan ook, nu gaat echt de verlichting even een paar tandjes omhoog om ook weer die veiligheid die dan misschien op dat moment nodig heeft of misschien wel ook de zichtbaarheid te verhogen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we door naar de vraag van de heer Van der Meer van GroenLinks.

De heer Van der Meer: Ja. Veel waardering ook van onze kant voor de balans die wordt gezocht voor de belangen van veiligheid, natuur en andere belangen die hier een rol spelen. En ook de financiële kant van de zaak. Want die zit er ook wel degelijk aan. Mijn vraag sluit even aan bij de vraag van mevrouw De Jager. Die had het al over het uitvallen van lampen of dat soort dingen. Dat probleem speelt natuurlijk bij verschillende verlichtingsniveaus. Maakt dat nog uit, is mijn vraag? Dus als je al die lampen op 100 procent zet en er valt een uit, zijn de verkeersrisico's dan groter of kleiner dan wanneer ze op 50 procent staan? Dat is mijn vraag eigenlijk.

De voorzitter: Helder, dank u wel. De heer Jonker.

De heer Jonker: Het blijft in principe hetzelfde, op het moment dat er een lamp uitvalt, dan ontstaat er een gat, een donker gat. En dan heb je een slechtere gelijkmatigheid en dan heb je minder overzicht. Belangrijk is om storing, hetzij een kabelstoring van de netbeheerder, dat die snel opgelost is. Of die lampstoring die we met onze eigen aannemer snel laten oplossen.

De voorzitter: Dank u wel. Mijnheer Van Der Meer, wilt u uw microfoon nog even uitzetten?

De heer Van der Meer: Ja.

De voorzitter: Ik heb nog staan de heer Groenewege, mevrouw Schnabel en de heer De Feijter. Dus dan gaan we eerst naar de heer Groenewege van Partij voor de Dieren.

De heer Groenewege: Ja, dank u wel. En ik heb ook een vraag over dieren, voorspelbaar genoeg, over vleermuisvriendelijke verlichting. Want dimmen helpt, naar ik begrijp, niet heel veel voor vleermuizen, omdat ze gevoelig zijn voor blauw licht en uv-licht. Daarop past Rijkswaterstaat vleermuisvriendelijke verlichting toe die een beetje een oranje gloed heeft en niet licht frequenties waar vleermuizen gevoelig voor zijn. Nou lees ik ook, gelukkig, in het beheerdeel dat waar nodig vleermuisvriendelijke verlichting wordt toegepast, maar kan u illustreren wanneer dat wordt toegepast, waar wij dat de komende jaren gaan zien in Dordrecht en waar dat aan wordt getoetst? Want waar nodig is nog een beetje vaag.

De voorzitter: Mijnheer Jonker, over vleermuizen, heeft u daar ook verstand van? Gaat u gang.

De heer Jonker: Van vleermuizen niet zo, ik weet dat er een hoop soorten zijn en ik weet dat er verschillende proeven zijn in Nederland. En voor de ene vleermuis is rode verlichting wat beter en voor de andere is groene verlichting wat beter, maar voor in het algemeen is inderdaad de amberkleurige verlichting en dan niet zomaar oranje, maar inderdaad van een bepaalde golflengte, dat is de verlichting die je dan het beste kan toepassen voor de ... vleermuis. Bij elke nieuwe aanleg moet er, bij elke nieuw fietspad wat er wordt aangelegd, moet er een flora en fauna onderzoek gedaan worden. Ik heb er zelf, eerlijk gezegd, niet zo heel veel ervaring mee, want het zit in principe aan de ingenieursbureau kant. Ik laat me wel wat informeren. Waar hebben ze zitten? We zijn ooit begonnen in de Biesbosch. Daar moesten verkeerstechnisch bij de drempels moest de verlichting komen, dus de Biesbosch toentertijd was groen, was het op dat moment de belangrijkste inzet. Toen hadden we nog geen amber. Daar hebben we ze toegepast, bij de ... hoe heet dat, dat ...? Precies, daar was ook onderzoek gedaan. Daar zitten een paar armaturen met ambERVERLICHTING. Voor de rest hebben we ze nog niet in Dordrecht, maar bij elke nieuwe aanleg waar nu nog geen verlichting is, daar zal een afweging gemaakt worden.

De voorzitter De heer Groenewege, korte vervolgvraag. Gaat uw gang.

De heer Groeneweg: Wordt die afweging alleen dus gemaakt bij nieuwe projecten of gaat u ook kijken naar bestaande fietspaden? Bijvoorbeeld die in een park liggen of door ecologische verbindingzones of het daar meerwaarde heeft om vleermuisvriendelijke verlichting aan te leggen?

De heer Jonker: Nee, dat zit niet in ons beleid en naar mijn idee is dat, wat van belang is, is dat het lichtniveau gericht is en naar beneden toe dempt. Dat zal niet de beste reden zijn of voor de vleermuizen het allerbeste zijn, maar daar waar geen extra verlichting wordt geplaatst, daar is geen onderzoek nodig en doen we dat met standaard vervangingsplannen, doen we dat niet afwegen.

De voorzitter: Dank u wel. Dan gaan we naar mevrouw Schnabel van PvdA.

Mevrouw Schnabel: Dank u wel. Ik heb twee korte vragen. Eerste vraag is, ik zie in de metrix die in de RIP zit dat het op een aantal punten, dus ook licht, waar moet donker, waar kan, even kijken, imago en landelijk Energieakkoord financieel uitgangspunten, daar in scenario drie daarop stijgt. Maar ik zie niet dat sociale veiligheid mee stijgt en ik was benieuwd hoe dat kan en wat ervoor nodig zou moeten zijn om sociale veiligheid op dezelfde mate mee te laten groeien. En de tweede vraag is, we hebben nu vooral ook over de Krispijnseweg gehad, maar we hebben het eerder ook over het Leerpark gehad, dat het daar als onveilig wordt ervaren omdat de verlichting minder zou zijn. Wat zijn de resultaten die daarop zijn gemaakt? Zijn er al aanpassingen gedaan?

De voorzitter: Sociale veiligheid en Leerpark. De heer Jonker.

De heer Jonker: Sociale veiligheid, in de drie scenario's in de tabel, ik heb dat samen met mijn collega afgewogen. Eigenlijk er gaat niets beter worden. Kijk, de richtlijn hebben we als handvat, dat is als beleid. Dat doen we al 20 jaar. Daar zit die sociale veiligheid in verankerd. Je zou wel kunnen zeggen met optie een, daar gaat de sociale veiligheid met name ook de verkeersveiligheid met sportparken daar, daar gaat hij iets omhoog. Dus hij blijft gelijk. U vraagt van kan die meer? Ja, dan moeten we lichtmasten dichter op elkaar zetten en hoe heet het? Meer verlichting toepassen. Maar dat is niet de bedoeling, denk ik, om boven de norm te gaan verlichten. Zeker niet ten tijde van duurzaamheid dat we een circulariteit en voorrang van en dat je toch, God behoudt het en niet verder als de norm moet verlichten.

De voorzitter: Dank u wel. Korte vervolgvraag daarop?

Mevrouw Schnabel: Ja, heel graag.

De voorzitter: Gaat uw gang.

Mevrouw Schnabel: Heel kort. Want dan wordt er dus uitgegaan van sociale veiligheid is dus beter verlicht. Zijn er dan ook gesprekken met mensen geweest over wat zij bijvoorbeeld nog meer als sociaal of als veilig ervaren? Want ik kan me voorstellen misschien is het niet altijd dat de verlichting?

De voorzitter: Even kijken of dit nog in dit raadsvoorstel valt.

Mevrouw Schnabel: Ja.

De voorzitter: ... over sociale veiligheid.

mevrouw Schnabel: Ik ben gewoon benieuwd, wat is de definitie die onder sociale veiligheid, is dat gewoon meer verlichting?

De voorzitter: Ja, in dit geval gaat het dan alleen over meer verlichting of wordt dat breder getrokken?

De heer Jonker: Ja, dit is wel een vraag die eigenlijk buiten de planning gaat. Wat we hier beogen, is dat we zonder dat het ten koste gaat van de sociale veiligheid, want daar letten we op, zoeken we naar mogelijkheden om in het belang van willekeurige volgorde,

die financiën, de duurzaamheid, lichtvervuiling, flora en fauna te kijken waar we het kunnen verminderen met behulp van slimme Ledverlichting. Een ander verhaal is als je donkere plekjes hebt en dat soort zaken waar mensen zich onveilig voelen. Dat is een vraag van een hele andere orde, daar gaat deze hele afdeling niet over. Dan hebben we het meer met de wijkmanager. Nee, laat maar even uitpraten. U kijkt heel verbaasd. Deze afdeling gaat niet over alle lampen die in Dordrecht hangen. Kunnen we best eens besluiten bijvoorbeeld wat we bij, hoe heet dat, de Kloostertuin, hebben we ook extra verlichting opgehangen in het kader van de sociale veiligheid om, dat. Maar dat is niet iets wat in het kader van de verkeersveiligheid, dit gaat over verkeer waarbij we rekening moeten houden met de sociale veiligheid. Willen we ook.

Dan kunnen we ook versterken wat daarstraks gezegd is. Dat zijn andere vraagstukken die we op een andere manier, op een andere wijze beoordelen.

De voorzitter: Dus dat maatwerk wordt geleverd, alleen niet onder deze portefeuille.

De heer Jonker: Ja.

De voorzitter: Dan hebben we nog de vraag openstaan over het Leerpark, of daar de verlichting al is aangepast. De heer Jonker.

De heer Jonker: Ik ben het eerlijk gezegd even kwijt wat er specifiek over het Leerpark gezegd heb, maar het Leerpark alle paden, we hebben de Boulevard, we hebben waar de bus rijdt, de weg erlangs die ... laan die overgaat in de komst Allan, die zijn gewoon conform de normen verlicht. En voorzichtig toch een beetje terug naar de sociale veiligheid. Het gaat ook om, op een gegeven moment is er sociale controle, je kan een fietspad gigantisch in het verlichting zetten of een Boulevard, maar als er geen sociale controle is en er loopt helemaal niemand, dan kan het ook schijnveiligheid zijn. Dus een Leerpark, ik ken de vraag niet waar er nu een donkere plek zou zijn of waar een klacht over is?

De voorzitter: Mevrouw Schnabel, nog een kleine toelichting erop en dan gaan we.

Mevrouw Schnabel: Het is vooral dat stuk daarachter bij de brandweerkazerne en bij de achterkant van het mbo dat daar zit, dat is waar het donker is en waar eerder werd aangegeven dat het daar onveilig is en daar rijdt ook verkeer. Dus.

De voorzitter: Valt dat inderdaad onder die verkeersveiligheid waar we het vanavond over hebben.

De heer Jonker: Het valt niet onder de doorgaande weg, maar zo'n melding die ik nu hoor kan ook in fictie binnenkomen. Ik neem hem mee en ik ga hem daar beoordelen of mijn collega beoordeelt hem daar 's avonds.

De voorzitter: Super, dank u. Dan heb ik nog staan de heer De Feijter en de heer van Dam Timmers is erbij gekomen daarna. Maar eerst naar mijnheer De Feijter van ChristenUnie/SGP, gaat uw gang.

De heer De Feijter: Dank u wel, voorzitter. Ja, ik had eigenlijk nog een vervolgvraag op de vraag die de heer Roggekamp had gesteld over die dynamische verlichting naar aanleiding van het actuele verkeersbeeld. Er werd gezegd dat daar een pilot mee wordt gedaan aan de Rijksstraatweg. Ik vroeg me af of de armaturen die nu dan volgens dit plan stadsbreed worden uitgerold of die ook eventueel uit te voeren zijn met deze detectoren, met andere woorden eigenlijk gewoon zijn ze toekomstbestendig, het plan waar we nu in investeren?

De voorzitter: De heer Jonker, is het plan toekomstbestendig?

De heer Jonker: Grotendeels. De armaturen, een aantal jaren hebben alle verlichting die nu led is geworden en die vervangen zijn en ... led, zijn allemaal al controller ready uitgevoerd. Als het besluit wordt genomen, gaan we ook gelijk in januari circa duizend armaturen ook extra voorzien van controles, dat is onderdeel van dit plan. Dus die zijn daarop voorbereid. Het is niet zo dat, een Rijksstraatweg heb je een blok en dan moet je twee armaturen ook nog een keertje zien van een extra bewegingssensor, die telt of zie ik wat. Aan het einde moet hij ook weer gesignaleerd worden. Nee. Elke rijrichting per blok moet twee armaturen, moet een extra sensor uitgevoerd worden. Dus die armaturen bij die kruising moeten dan alsnog vervangen worden of verbeterd uitgebreid worden. Dus laat ik, denk, zeggen 90 procent van armaturen, ja, maar bij de kruising, afhankelijk van hoe de weg in blok is opgedeeld, moet er nog wat extra gebeuren.

De voorzitter: Is dat helder zo, de heer De Feijter of toch nog?

De heer De Feijter: Bijna. Nog een kleine vervolgvraag.

De voorzitter: Oké, kleine vervolgvraag.

De heer De Feijter: U zei inderdaad of eh Jonker zei verbeterd of vervangen of uitgebreid worden. Ik denk dat daar nog wel een verschil tussen zit, ook wat betreft de prijs. Is daar dan nog iets over te zeggen? Is het zo makkelijk als inderdaad even een sensor erop plakken of zal echt die hele armatuur moeten worden vervangen?

De voorzitter: Is het makkelijk of wordt het een heel proces, is ongeveer de vraag.

De heer Jonker: Het kan, denk ik, beide, maar daar heb ik nog niet op voorgesorteerd. Maar wij nemen dat nu al wel mee, want we kunnen mogelijk nu al de armaturen beide kruisingen overzien van twee sensoren. Is nu een, nee, ready maken voor een tweede sensor en gelijk zo uitvoeren tegen een kleine meer investering. Dus ik neem dit, ik zie het als een suggestie, neem ik mee in het vervangingsplan.

De voorzitter: In de pocket, dat is fijn. Dan is voor nu, in ieder geval de laatste die ik heb staan, de heer Van Dam Timmers van het CDA.

De heer Van Dam Timmers: Dank, voorzitter. Wat fijn dat we ook over dit onderwerp voor de tweede keer deze raadsperiode kunnen spreken. Dat is een van mijn favoriete onderwerp natuurlijk, verlichting. Vooral ook omdat de ambtelijke stukken hierover altijd zo lekker gedetailleerd zijn en ook waaruit ook blijkt hoe begaan de verschillende ambtenaren ook zijn met dit onderwerp en dat het gewoon goed geregeld is in onze

stad. En ik denk dat dat ook wel een compliment waard is. Ik heb ook nog wel een vraag. We hadden het net ook onder andere over amberkleurige en wellicht ook een beetje in het kader van mijn partij, ook groenkleurige verlichting natuurlijk die we in onze stad en misschien ook op fietsroutes kunnen hebben en waar ik benieuwd naar was, van wat is een reden of is er een reden waarom we niet veel breder eigenlijk dat ook in deze vervangopgave dat amberkleurige of groenkleurige licht inzetten?

De voorzitter: De heer Jonker, gaat uw gang.

De heer Jonker: Licht technisch is het minder efficiënt. Dus om de norm te halen, de richtlijn te halen, moet je meer energie erin stoppen om hetzelfde lichtniveau te krijgen. Dus dat is een nadeel. En de kleur herkenning, zoals gezichtsherkenning is prettiger met wit licht, dus dat is wel een sociaal aspect. De ene vindt amber gezellig en vindt wit ..., dat is een verschil, maar wit licht is het meest efficiënte en dus wordt dat in de basis toegepast, dus eigenlijk overstijgend het antwoord en het andere is gewoon minder efficiënt. Dus als het niet nodig is, doen we het niet. Dat is tot nu toe het beleid.

De voorzitter: Dank u wel. Korte vervolgvraag, want dan wil ik graag naar de andere vragen.

De heer Van Dam Timmers: Dank, voorzitter. Als ik dat dan zou hoor, dan neem ik soort van ook aan dat daar een ... technische afweging achter zit. Zie ik dat goed of speelt dat eigenlijk geen rol in deze discussie?

De voorzitter: De heer Jonker.

De heer Jonker: Dat speelt zeker een grote rol. Ik durf het niet keihard te zeggen, maar armaturen zijn aan hoeveel procent, maar die zijn aanzienlijk duurder, want die worden in kleinere oplages gemaakt en zijn gewoon duurder in een aanbesteding. Dan scheelt dat veel geld. Dank u wel. Dan zijn er nog twee vragen bijgekomen van de heer Kuhlmann en de heer Groenewege. Dus gezien de tijd zal ik dan iets strenger toezien op vervolgvragen, maar dat is nog ruimte. De heer Kuhlmann van de VVD.

De heer Kuhlmann: Ja, dank u voorzitter. We hebben in onze stad binnen de bebouwde kom natuurlijk ook wegen waar geen verlichting is. Bijvoorbeeld als je vanuit de binnenstad zo richting de ... fietst, dan kom je wel langs boven ... en fietspaden waar geen verlichting is. Nu hebben we het daar eerder wel eens in dit verband over gehad en om dan dat er markering op de weg komt die reflecteert op die manier toch het risico dat je zo de dijk af fietst te verkleinen. Wij kijken daar eigenlijk met veel belangstelling naar uit. We hopen elke keer van zou het al daar zijn? Maar kunt u ons een beetje iets zeggen, ons ongeduld temperen. Wanneer komt het, want daar kijken we naar uit?

De voorzitter: Komt daar verlichting en wanneer komt daar verlichting, is de vraag.

De heer Kuhlmann: Niet verlichting, want dat kan niet al overal, maar een reflecterende streep.

De voorzitter: Excuus. Ja. Bedankt voor de correctie. De heer Jonker.

De heer Jonker: Ik ben bang dat ik daar niet zo heel veel inhoudelijk over kan zeggen. Want dit is een taakveld van mijn collega's van verkeer. Maar in het uitvoeringsplan van verkeer, van fietsennetwerk kan markering meegenomen en ik moet het antwoord schuldig blijven of dat daar er ook reflecterend in mee wordt genomen.

De voorzitter: Dat vind ik er eentje voor wethouder Van de Linden. Dan gaan we naar de heer Groenewege van Partij voor Dieren, gaat uw gang.

De heer Groenewege: Mijn vraag is al beantwoord.

De voorzitter: Dat is fijn. Nog een nabrander van de heer De Feijter, ChristenUnie/SGP.

De heer De Feijter: Ja, ik dacht voor we het licht uit doen. Ik zag in de Q&A, bij de stukken was er ook een vraag gesteld eerder al afgelopen jaar over lantaarnpalen met zonnepanelen erin en die vraag die werd afgedaan, geloof ik, met dat het over het algemeen niet kan, omdat zonnepanelen niet genoeg energie leveren om zo'n lantaarn de hele nacht te laten branden. Is daarin nog een mogelijkheid met dat het voor een deel van de nacht brandt op zonne-energie en dan daarna netstroom wordt aangeslingerd en dat die zo verder brandt? Wat zijn daarbij de afwegingen die worden gemaakt?

De voorzitter: De heer Jonker.

De heer Jonker: Technisch is het antwoord ja, is mogelijk. Financieel heel erg duur. Eigenlijk is de vuistregel daar waar een kabel ligt, kan je het beste gewoon op die voedingstak van de netbeheerder aansluiten. We hebben ook wel eens een constructie gehad, we hebben ook wel een pilot gedaan om dan met een accu te werken. Dat is ook niet altijd even duurzaam. Kortom, je krijgt ook een zo'n grote zonnepaneel voor zo'n klein armatuurtje en dan geeft het nagenoeg geen licht en we gaan de richtlijn gewoon niet halen. We kunnen ook 's nachts niets garanderen qua verlichting, zeker niet in de winterdag, waarin meer als twaalf uur de verlichting moet branden. Dus.

De voorzitter: Dank u wel. Dan is volgens mij de nodige kennis opgehaald. Dan wil ik in ieder geval alvast de heer Jonker, de heer Gulik en in dit geval ook wethouder Merx heel erg bedanken voor het duidelijk beantwoorden van de vragen. Het was een heel helder verhaal. Mevrouw De Heer, heeft u nog een technische vraag?

Mevrouw De Heer: Ja.

De voorzitter: Dan neem ik terug wat ik net zei en mag u nog een vraag stellen.

Mevrouw De Heer: Ik heb me heel strikt gehouden aan de inleiding van u, omdat het ging echt over veiligheid, de verlichting. Maar ik heb toch een vraag die daar, het staat ook in de stukken en het was iets wat mij triggerde, maar ik heb eerst gewacht, eerst alles vragen over de veiligheid en allereerst ook mijn complimenten, mooi plan, die veiligheid wat ik er nu van heb gelezen en gehoord, heb ik er alle vertrouwen in, maar er was iets bij mij wat mij triggerde, namelijk scenario drie heeft een voorkeur en dan zag ik puntje drie en vier en daar wil ik toch even wat vragen over stellen. Dat is namelijk door het toepassen van controles op de armaturen kunnen we op afstand monitoren op functioneren en kunnen we bij storingen sneller reageren. Daar heb ik intussen al iets

over gehoord, maar nummer vier was eigenlijk nog een andere. Op beperkte schaal kunnen we vanaf elke armatuur apart automatische datapakketjes van Smart City elementen verstuurd worden naar een computer afstand van partijen waarmee we samenwerken.

Bijvoorbeeld, daar wordt voorbeeld genomen dat er dan op een slimme manier gezien kan dat de prullenbak vol is, maar ik heb dan, even kijken hoor, nou schiet even alles weg. Ik heb daar dan een vraagje over van wat betekent Smart City elementen?

De voorzitter: Ja. Ik heb al zoveel commissies voorgezeten die over Smart City gingen dat ik bijna zelf kan beantwoorden. Maar ik ga hem toch doorspelen naar de mensen die het echt weten. Wie kan deze vraag het beste beantwoorden? De heer Jonker.

De heer Jonker: Ik ga een poging doen. Er is de mogelijkheid dat er een sensor zit in de prullenbak en dat als die bijna vol is, dat dat dan doorgegeven wordt aan de controle die daar bovenop het armatuur zit en dat dat s nachts bij mijn collega van afval terechtkomt en of bij de HVC terechtkomt en dat zij dan acteren. Dat is een simpele. Maar er zijn nog andere zaken te bedenken, verkeerstellingen met weersvoorspellingen. Alles is te koppelen. Er zijn in den lande diverse proeven geweest. Den Haag heeft van alles uitgeprobeerd. Het is niet mijn vakgebied, maar het is een extra. Ik hoorde dat het woord gadget, wat mogelijk is. We hebben de afgelopen jaren op verschillende momenten in heel Nederland het gehad over Smart City. Er kan op ingestapt worden. Dat is wat we ermee bedoelden in dit beleidsstuk, er kan op ingestapt worden. Ik zie het nog in een, twee, drie gebeuren, maar daar kan op ingestapt worden.

De voorzitter: Mevrouw De Heer, is dat zo duidelijk voor u of is er nog een?

Mevrouw De Heer: Ik had er nog een paar vervolgvraagjes op. Want u zegt het al, wat voor mogelijkheden, want hier wordt nu even dan vuilnisbakken genoemd. Maar wat zijn die andere en wat voor soort data is dat verder? Want wat is het plan om dat dan nog verder uit te breiden? Wat er met die data gebeurt?

De voorzitter: Ja, we kunnen eigenlijk het hier alleen maar hebben over de data die vanuit die verkeersveiligheid wordt opgehaald en de hele verbinding van Smart City. Hoe dat zit, is niet echt het onderwerp van vanavond. Dat heeft meer daar een plaats, maar de wethouder is vanavond heel goed in duidelijke korte toelichting geven, dus die ruimte ga ik hem ook geven. Wethouder Merx.

De heer Merx: Dank u wel. De druk ligt hoog. En er is geen plan. Er zijn mogelijkheden die deze apparatuur nu biedt. Die waar we in de toekomst gebruik van zouden kunnen maken. En als we er gebruik van zouden gaan maken, dan gelden er allerlei regels, zoals het AvG en dat soort dingen, waar we dan wel aan zullen moeten voordoen. We kunnen niet zomaar lukraak die dingen ter beschikking stellen en stuur je datapakketjes maar even via de gemeente door, dat gaat niet. Maar het is een mogelijkheid, het is iets wat deze techniek biedt, waarvan we gebruik zouden kunnen maken als de aanleiding daartoe is en het conform de wetgeving is.

De voorzitter: Mevrouw De Heer, vindt u het goed om het hier even bij te laten?

Mevrouw De Heer: Ja. Nee, dat is duidelijk. Ik was gewoon even nieuwsgierigheid en ongerust.

De voorzitter: Helemaal goed, dank u wel voor het stellen van de vraag. Dan nogmaals mijn woord van dank voor het beantwoorden van de vragen en de commissie voor het stellen van de juiste vragen. En nu is het tijd voor de commissie om een vraag te beantwoorden. Want er ligt natuurlijk een aantal opties voor. Ten eerste moeten we even inventariseren of er nu genoeg kennis is opgedaan over het onderwerp of is er nog behoefte aan het tweede beeldvormende sessie. Nou, dat zie ik niet zo snel gebeuren, nee. Is er behoefte aan een oordeelsvorming bespreking over het onderwerp of kan dit door als hamerstuk naar de raad? Hamerstuk? Ik zie veel instemmend geknik. De heer Groenewege, daar gaat de vinger omhoog. Gaat uw gang.

De heer Groenewege: Wat ons betreft kan hij wel door als hamerstuk, maar we overwegen nog wel een motie over de vleermuisvriendelijke verlichting, omdat we daar wel kansen zien, ook naar aanleiding van uw beantwoording.

De voorzitter: Zeker en dat staat u helemaal vrij, want de motie kan naast een hamerstuk bestaan. Dan wil ik u verzoeken zo meteen uw eigen glazen en andere rommeltjes mee te nemen naar de pantry, zoals we dat noemen. En hartelijk dank voor deze vergadering en een hele fijne avond.

Aldus vastgesteld in de raadsvergadering van 2024.

De griffier,

De voorzitter,

A.E.T. Wepster

P.A.C.M. van der Velden